

OBJEKTIV

Nr. 65

September 1994

FOTOGRÆF I SHOGUNENS LÅND

Dansk Fotohistorisk Selskab

„Agfa“-Films i Ruller

• til Veksling ved Daglys •

I særlig høj Grad modtagelige
Absolut glasklare ved at ses mod Lyset
Aftrykning af Numrene spares
Ingen Indvirkning af det sorte Papir paa
Emulsionen
Overmaade hensigtsmæssig Indpakning
(Blikdaase)
Passer til alle Rullefilmkameraer og Rulle-
kassetter

Format	Spoler til 12 og 6 Optagelser	
4:5 cm	pr. Spole	Kr. 1,25
4:5	Daase à 4 Spoler	4,50
6:6	pr. Spole	0,60
6:9	pr. Spole	0,95
6:9	Daase à 4 Spoler	7,—
6,5:11	pr. Spole	1,35
8:10,5	pr. Spole	1,65
8,5:12	pr. Spole	1,70
9:9	pr. Spole	1,35
9:12	pr. Spole	1,70
9:18	pr. Spole	2,55
10:12,5	pr. Spole	1,95
10,5:8	pr. Spole	1,65
12:9	pr. Spole	1,70
12,5:10	pr. Spole	1,95
13:18	pr. Spole	3,50
16,5:12	pr. Spole	3,20
17,5:13	pr. Spole	3,50
18:9	pr. Spole	2,55
18:13	pr. Spole	3,50

Det er af Vigtighed, at der ved Indkøb af Spoler angives enten den nøjagtige Spolehøjde eller Navnet paa Apparatet, for at man kan faa korrekt funktionerende Spoler. — Til eventuelle Klager kan der kun tages Hensyn, naar der samtidig indsendes det med indperforeret Nummer forsynede Filmstykke.

En nøjagtig Fortegnelse over alle Apparater og Rullekassetter, til hvilke vore Rullefilms ere afpassede, samt nøjagtig Brugsanvisning og Forskrifter m. H. t. Fremkaldelsen findes i „Agfa“-Haandbog pag. 116—120.

Disse Priser ere beregnede for Levering franko og fortoldet
København eller Kristiania.

INDHOLD

- 4 Agfa gennem 100 år!
2. del.
Lars Schönberg-Hemme.
- 10 Hvad man forventede sig af fotografien i 1861
- og hvad det blev til.
Erik Bøgh.
- 16 Stanhope - optisk - kuriositet.
Flemming Berendt.
- 20 Shashin-Kyo - sandhedsspejlet.
Flemming Berendt.
- 21 Fotograf i Shogunens land.
Vagn Wiberg Sørensen.
- 36 Kunne man fotografere før 1839?
Flemming Berendt.
- 38 Bertel Thorvaldsen
Et helplade-daguerreotypi fra 1840?
Flemming Berendt.
- 43 Boganmeldelser
- 50 Danmarks Fotomuseum 10 år!
Flemming Berendt.
- 56 Samlerdillen.
- 60 Dit & Dat.
Landsmøde & generalforsamling 1994.
Nyt fra bestyrelsen.
Anvisningssalgslisten.
Computerudskrift: Niels-Ove Rolighed
Redaktion: Flemming Berendt
Også dette nummer udgives med velvillig
bistand fra Kodak a.s. - Grafisk Division

*Oversættelse og bearbejdelse ved
Lars Schönberg-Hemme*

2. del.

I 1.del af Matthias-Josef Zimmermanns gennemgang af Agfas 100-årige historie er blevet berettet om tiden op til den store fusion I.G. Farben i 1925.

Inden for den nye koncern blev alt hvad der havde noget med foto at gøre fra nu af kaldt Agfa, hvadenten det stammede fra Bayer, Rietzschel, Hoechst, det oprindelige Agfa, eller en anden af de mange tidligere selvstændige virksomheder som nu indgik i gigantforetagendet I. G.Farben, verdens største kemiske koncern.

I 2.del fokuseres på udviklingen i perioden fra 1925 til 2.verdenskrig inden for den sort-hvide fototeknik - dels i den nye specialfabrik for fotopapir i det hidtidige Bayer-anlæg i Leverkusen - dels i den 'gamle' Agfafabrik i Wolfen.

Papirfabrikken i Leverkusen

Nyordningen i 1925 gik ikke for sig uden gennemgribende forandringer. Især gik det hårdt ud over Bayers fotoafdeling. Om fusionsforhandlingerne fortæller dr.Leubner: "Dr.Krekeler og dr.Mann rejste til Wolfen, hvor den daværende Agfadirektør dr. Ollendorf viste dem fabrikken. Der var ansat 70 fotokemikere. Alt hvad der havde sammenhæng med fotofabrikation blev analyseret løbende. Speciallaboratorier stod til rådighed for hvert område, fra gelatineundersøgelser til acetylcellulosefilmteknik. Da Krekeler så alt det, sagde han til Mann: "Når man ser disse anlæg med hele dette opbud af kemikere, må man undre sig over hvad vores ydmyge folk i fotoafdelingen i Leverkusens trods alt har skabt.""

I den fotoafdeling i Leverkusen som tidligere havde fremstillet Cellitfolier påbegyndtes nu en helt ny produktionsgren: cigaretmundstykker af Cellit, regntøj, blå og sort karbonpapir. Men det varede nu ikke længe. Fotoafdelingen blev nedlagt; maskinerne - også dem til karbonpapir - blev overtaget af Wolfen. Også Bayers filmfabrikation i Leverkusen blev indstillet og produktionsanlægget lagt på magasin i Wolfen.

Fotopapirfabrikken fortsatte. Men dens produkter blev fra nu af solgt under varemærket Agfa. Som daglig leder blev ansat dr.Wilhelm Lohöfer, tidligere afdelingsleder for 'Fotografica' (sådan blev fotosektionen hos Bayer faktisk kaldt). Men den administrative ledelse af

Erfolgreich photographieren Sie
auf der Reise nur dann,
wenn Sie vorher
**„Über lighthoffreie
und
farbenempfindliche
Platten“**,
die reich illustrierte Broschüre
von Dr. M. ANDRESEN
gelesen haben!
23 Textseiten
Gratis durch Photohändler!

Erfolgreich
verarbeiten Sie
Agfa
Photoartikel
An- und Verkaufsfabrikation
Berlin VO 10

Photo-
Negativmaterial **Non plus ultra**
Höchst empfindlich • Lichthoffrei • Weiche Gradation
Farbenempfindlich ohne Gelscheibe
Saubere, bequeme Behandlung

Reich illustr. „Agfa“-Prospekte 1912 gratis durch Photohändler

fotopapirfabrikken blev overført til direktør dr. Kühne i Leverkusen. I 1926 blev ledelsen overgivet til dr. Lenger fra Wolfen, som 2 år senere blev udnævnt til direktør for Agfa Anasco Corporation i Binghamton, USA. Fra 1928 lå ledelsen i hænderne på dr. Fritz Albers. Han havde været knyttet til Agfa siden 1913, oprindeligt til farvefabrikken, men efter kort tids forløb til fotofabrikken. Før han kom til Leverkusen havde han været leder af Emulsionsfabrik II.

Dr. Albers indledte den hidtil kraftigste expansion af fotopapirfabrikken. Han tredoblede dens kapacitet. 1. januar 1930 var der indflytning i et storslået nybyggeri - grundstammen i den nuværende fotopapirfabrik. Det samlede anlæg fik form som en stor firkant med en gård i midten, som gav plads for ventilations- og luftrensingsanlæggene. Byggemåden havde den fordel at hver enkelt fabriktionsafdeling - hvis den skulle komme til at lide under pladsmangel - kunne udvides ved tilbygning. Sådan kom det også til at gå, første gang i 1936 med oparbejdningsafdelingen, siden i 1939 med kontrolafdelingen, i 1940 med skyllevandsanlægget og med nybygningen for maskine 8. Yderligere tilbygning fulgte i 1949 med laboratorieudvidelsen og med en ny etage oven på den tidligere funktionærgarderobe til et konferencerum, i 1951 med en udvidelse af emulsionsfabrikken mod sydøst, i 1955 med den store expansion af papirfabrikken mod nord (E50), hvor maskine 16 og 3 år senere maskine 17 blev opstillet, og i 1958 med udvidelsen af barytagen.

Når man tager denne udvikling i betragtning, kan man se hvor rigtig og forudseende planlægningen i slutningen af tyverne har været.

Samtidig med indflytningen i den nye fabrik blev virksomheden styret langt strammere. Ud af en emulsionsfabrik baseret på lerbeholdere og lignende fortidig teknik opstod et rationelt massefabrikationsanlæg, hvor hundredevis af afprøvede emulsioner til enhver tid stod parat, opbevaret i store kedler i moderne kølerum.

Det samme gjaldt barytageafdelingen, hvor barytpapiret i forskellige tykkelser og farvenuancer ventede på at blive gydt over med emulsion. Det var til gengæld kun muligt, hvis man rådede over emulsioner med god holdbarhed. Fra alle sider forsøgte man at løse den opgave: fra gelatinesiden ved forsøg med oxydering, tilsætning af jod, eller ved inaktivering, fra emulsionssiden med tilsvarende tilsætninger og processer, fra barytagesiden ved forsøg med inaktiv lim. Samtidig satte man råpapiret, tørringen i gyderiet, og endda indpakningspapiret under lup.

I begyndelsen af 1933 lykkedes det for dr. Edith Weyde at lave det store spring fremad: ved at gyde meget små mængder stabilisatorer i den fotografiske emulsion steg holdbarheden meget betydeligt. I juli 1933 blev de første Lupex-papirer med 'St47' afsendt til troperne.

"Samarbejdet var fremragende," beretter dr. Leubner, der i mange år var leder af fabriktionsafdelingen og souschef for hele fotofabrikken (under dr. Albers). "Der herskede et arbejdsklima af den art hvor den ene inspirerede den anden med sine ideer. Der eksisterede ikke noget hemmelighedskræmmeri medarbejderne imellem. Det var ligegyldigt hvem der havde klaret en opgave eller rettet en fejl. Hovedsagen var at tingene blev gjort på bedste måde."

Resultatet af dette fremragende samarbejde lader sig aflæse i den lange række af nye produkter, som snart bragte Agfa i første række også på fotopapirområdet. Kvaliteten af de papirer som blev fremstillet i Leverkusen blev på kort tid et uopnåeligt forbillede for andre. Man opnåede en ensartethed i følsomhed og gradation som man ikke tidligere havde regnet for mulig. Man fik mættet, dyb sværtning med brillante, plastisk virkende gråtoner med fin tegning i lys og skygge. For at kunne opnå en helt hvid farve blev der udfoldet ganske særlige anstrengelser, indtil dr. Allendörfer kunne patentanmelde anvendelsen af 'hvidtoner' til fotopapir og den dertil hørende barytage i 1941.

Fotopapirernes succes havde Agfa indledt med 'Lupex', et universalkontaktpapir, som dr. Leubner havde udviklet i 1926 og som fra 1931 blev leveret i 7 gradationer. Fremstillingsmåden var den samme helt frem til slutningen af halvfjerdserne, når man ser bort fra nogle moderne stabilisatorer som ikke blev tilsat fra begyndelsen. Noget lignende kan siges om Agfa 'Brovira', det højfølsomme forstørrelsespapir som straks fra sin fremkomst i 1930 sikrede sig en stor og stadigt voksende markedsandel. Allerede fra 1931 blev det tilbudt i 6 gradationer.

Til disse 2 hovedtyper følger sig fra 1933 Agfa 'Portrigo', et varmsort til brunsort kontaktpapir til fagfotografer og fra 1934 'Portrigo Rapid' som tilsvarende forstørrelsespapir - navne der lyder af noget, dengang som i dag.

Dertil kom i årenes løb en lang række specialpapirer. I 1931 blev f.ex. udviklet et grønt papir, Agfa 'Verdex', som var 45 gange følsomere end det daværende 'Velvet Green' fra Kodak. På området tekniske papirer fremkom i 1929 Agfa 'Igestat' til reproduktion af skrift og tegninger. Det blev fra 1931 også leveret som omvendepapir. I 1932 blev 'Brovira Transparent', 'Bromsilber Transparent Umkehr', og 'Chlorsilber Transparent' introduceret, alle til specialopgaver inden for reproduktionsteknik. Til reklameformål kom 'Bromsilber Transparent Leinen', til topografiske formål Agfa 'Correctostat' med indlagt metalfolie, og desuden et specielt elektrokardiogram-papir.

En intensiv bearbejdning af emulsionsstabilisatorerne skabte nye fremskridt. I 1934 kom Agfa 'Tropex', et kontaktpapir til brug i troperne. Det skulle vise sig at være "ubegrænset holdbart". Det lykkedes at undertrykke det gulslør som opstår når man kommer til at slæbe fixernatron over i fremkalderen. Da stabilisatorerne desuden nedsatte rødfølsomheden, blev det muligt at anvende lysere mørkekammerfiltre.

På videnskabsmændenes arbejdsprogram stod i disse år også sensibilatorer, desensibilatorer, acceptorer, stabilisatorer, indførelse af metan som konserveringsmiddel i tropeemulsioner og af alupack (sort papir sammenklæbet med aluminiumsfolie). Efter undersøgelser af dr. Edith Weyde lykkedes det at forøge holdbarheden i det færdige fotografiske billede ved tilsætning af stoffer under barytgen, som forhindrede en

opsugning af sølvthiosulfaten i baryten og ved indførelsen af et sodabad efter fixeringen, hvorved det skadelige fixernatron hurtigere og mere fuldstændigt blev vasket ud af emulsionen.

På denne måde blev der arbejdet over hele linjen for at fuldkommengøre materialerne. I 1934 kom Agfa 'Copex', et specialprodukt til reflexkopier ved svagt dagslys. I 1935 blev 'Portona' markedsført, et portrætpapir med samme farvetone som rødkridt.

Blandt leverkusenerprodukterne fra disse år kan yderligere nævnes Agfa 'Igebe' og Agfa 'Igebe Halbton' (tekniske papirer) fra 1936, Agfa 'Gravure', (et gelatinefattigt bromsølvpapir til forstørrelser med virkning som platintryk), Agfa 'Pegel' (højfølsomt registreringspapir) fra 1938, og 'Anaglyphen' (tofarvet papir til militære formål) fra 1941.

Under bearbejdningen af fotopapirreklamationer fandt dr. Edith Weyde i 1938 en særlig effekt. Ved forskning og viderebearbejdning førte den til Agfa 'Copyrapid'. Produktet blev forsinket af krigen; men i 1949 blev det modtaget med begejstring i hele verden som en hurtig og enkel fotokopieringsmetode.

Filmfabrikken i Wolfen

På næsten alle områder beskæftiger Agfakemikerne i Wolfen sig med problemerne inden for film-, plade-, og kemikaliefabrikation. Dr. Wilmanns havde allerede banet vejen for en effektiv kino-negativemulsion med den højfølsomme Koch-emulsion (som afløste de tidligere amoniakemulsioner med deres alt for stejle gradation). Til ham blev der i 1920 indrettet et laboratorium som, udover akutte emulsionsproblemer, beskæftigede sig med gelatinens og emulsionsprocessens væsen både teoretisk og videnskabeligt. De første arbejder havde ført til opdagelsen af visse svovlforbindelser der ved tilsætning til gelatinen forbedrede den fotografiske emulsion væsentligt.

Et andet vigtigt forskningsresultat fra den følgende tid var - ligesom på papirfabrikken i Leverkusen - de længe savnede stabilisatorer som kunne forøge de fotografiske emulsioners holdbarhed fra måneder til år. De bliver til dels stadig brugt uden ændringer.

Alle Farben tonwertrichtig
und alles gestochen scharf — das ist das Hauptmerkmal der
Agfa Feinschicht-Filme

Kein Wunder, die Agfa Feinschicht verdankt ihr Dasein ganz neuen emulsionstechnischen Erkenntnissen die in verfeinerten und immer höher entwickelten Fabrikationsmethoden ausgearbeitet werden.

Der Agfa Feinschicht-Film hat ein noch feineres Korn, gibt noch schärfere Bilder, zeichnet noch feinere Tonwerte. Ist der neue Möglichkeitsschatz für jeden Amateur!

Verlangen Sie deshalb bei Ihrem Photohändler stets einen Agfa Film! Verlangen Sie ausdrücklich
Agfa Isopan · Agfa Isodrom

Agfa Isopan
Agfa Isodrom

Agfa
Feinkorn
Film

1938

Ein Begriff für photographische Wertarbeit

1941

På området kinofilm blev der som allerede nævnt ydet en pionerindsats. I 1929 markedsførte Agfa verdens første specialfilm til talefilm, 'Tf1-Tf5'. Den var beregnet for den europæiske filmindustri. I Amerika blev talefilm dengang udelukkende optaget på positivfilm.

Derudover befattede man sig allerede meget tidligt med smalfilm. I 1927 udsendtes en 16 mm omvendefilm, som blev fulgt op af negativfilmen 'Novopan' i 1931 og af 'Isopan 16 mm' i 1934.

På området amatørfilm havde fremkomsten af det første småbilledkamera (Leica 1924) skubbet helt nye problemer i fokus. Det lille negativformat krævede en større forstørrelsesegnethed og det forudsatte igen en formindskelse af sølvkornene. Efter årelangt intensivt arbejde lykkedes det endelig for Agfakemikerne at gennemhulle den gamle læresætning: En forøgelse af følsomheden medfører altid grovere korn.

Første skridt på vejen til en finkornsfilm blev Agfa 'Isochrom' fra 1932. Den var som navnet afslører ortokromatisk. Den blev forbedret i 1934 og bragt op på en hastighed af ISO 10 (11/100 DIN). Samme år opnåede Agfa med 'Isopan' ISO 32 og med 'Superpan' ISO 40.

Det rigtig store spring fremad, som helt kunne tilsidesætte den gamle læresætning, tog Agfakemikeren dr. Koslowsky i 1936 med "guldefekten". Ved at tilsætte guldforbindinger til emulsionen var det blevet muligt at forøge følsomheden til det firedobbelte uden kornforstørrelse eller ved den samme følsomhed at gøre kornene tilsvarende mindre. Ligesom ved sensibiliseringsfarvestofferne er de anvendte kvantiteter uhyre små. For en normal småbilledfilm er 0,000001 g guld tilstrækkeligt til at opnå den imponerende virkning. Agfa var det første firma til at udnytte guldeffekten. Fremkomsten af de nye 'Isochrom' og 'Isopan' fra 1937 og 1938 vakte vældig opsigt i den samlede fagverden.

Guldeffekten bevarede Agfa som en fabrikationshemmelighed. Først efter 1945, hvor alle tyske patenter og fremstillingsmetoder blev stillet til hele verdens rådighed af de allierede, blev denne opdagelse almindelig standard in-

den for emulsionsteknik. Det gælder bl.a. Gevaerts højfølsomme sorthvidfilm 'Gevapan 33' (1949) og 'Gevapan 36' (1955) som skabte sig et godt navn i hele verden, især blandt erhvervsfotografer.

Når det gælder fotokemikalier blev der i trediveerne gjort mange fremskridt. Fra denne tid stammer finkornsfremkaldere 'Final' (1931) og 'Atomal' (1935). Den sidste er udviklet specielt til småbilledfilm - ugiftig, ikke farvende, og med en nøje markeret tærskelværdi.

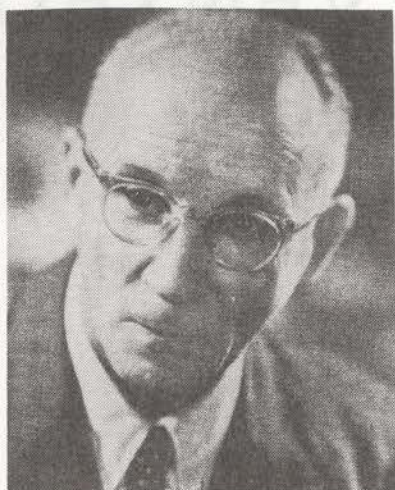
Særlig omtale fortjener sensibilitorerne til orto- og pankromatiske film fra farvefabrikken Hoechst, som fra 1925 er en del af I.G. Farben. Disse produkter henvises til Agfa, og herfra sender man i 1928 'Rubrocyanin' og i 1929 'Allocyanin' på markedet. De er beregnet til at skabe infrarødfølsomme emulsioner.

Der arbejdes målrettet videre, og efterhånden opstår negativemulsioner med et sensibiliseringsmaximum op til bølgelængde 1050nm, altså langt ud over, hvad det menneskelige øje kan opfatte ('Agfa Infrarot Rapid 700', småbilledfilm fra 1935).

I reproduktionssektoren opstod efter A, B, og C filmene fra 1925 Agfas lustrykfilm (1926), Agfa 'Printon' (1928), Agfa 'Autolith' (1930), og Agfa 'Direkt' (1934).

1939

Dr. Gustav Wilmanns.

Af røntgenfilm kan nævnes Agfas røntgenfolie (1928). I Leverkusen udvikledes et røntgenpapier (1931). Efter at der i 1933 var sket en stor ulykke i Amerika som fik offentligheden til at interessere sig for hvor farlig nitrofilm er på et sygehus, blev der opstillet krav om røntgenfilm på sikkerhedsunderlag. I løbet af kort tid lykkedes det Agfa at fremstille røntgenfilm på et stærkt brandhæmmende underlag. En ganske betydelig farekilde som havde krævet mange dødsopfre blev hermed elimineret.

Det samme gjaldt også de øvrige filmtyper, især kinofilmen, som altid havde krævet omfattende sikkerhedsforanstaltninger ved opbevaring og fremvisning.

I kriseårene 1929-30 blev Wolfens organisation ændret. Man adskilte produktion og videnskabelig forskning, men opbyggede et bedre grundlag for forskningen ved oprettelsen af en teknisk-videnskabelig afdeling under ledelse af dr. Wilmanns.

Den første opgave for afdelingen var at udvikle en virkelig brugelig acetylemulsionsbærer - et problem som Bayers fotoafdeling tidligere havde arbejdet intenst med uden at det var lykkedes at ophæve acetylcellulosens mangelfulde mekaniske egenskaber.

Dr. Wilmanns og hans medarbejdere påviste at acetylfilm kan belastes hårdt, hvis man overgyder den med bestemte kombinationer af opløsnings- og udfældningsmidler. I 1938 fremkom 'Neuzell' som langt om længe kunne erstatte nitrofilmen.

Rettelse til 1. del, Objektiv nr. 64, side 12: Sigfred Løvstad har ved gennemlæsning af afsnittet om Gevaert hæftet sig ved en årstalsfejl. Firmaet L. Gevaert & Cie blev ikke grundlagt 28. juni 1884, men 10 år senere.

I 1989 fyldte fotografiet 150 år. Samtidig fyldte den store tyske foto-koncern Agfa 100 år. I den anledning er denne beretning blevet til under redaktion af Matthias-Josef Zimmermann

Materialet stammer fra Bayers 100 års jubilæumsskrift (1963) og fra Agfa Magazine. Der er tale om et stykke spændende industrihistorie med mange oplysninger om pionerer, firmafusioner, og fotografiske landvindinger. Men netop fordi der er tale om en historie skrevet af firmaet selv, er selvkritikken ikke sat i højsædet, og der bliver kun lejlighedsvis drøget relevante sammenligninger til andre firmaers produkter. Det må Objektivs læsere selv forsøge at gøre.

Fortsættes i næste nummer.

HVAD MAN FORVENTEDE SIG AF FOTOGRAFIEN

- OG HVAD DET BLEV TIL.

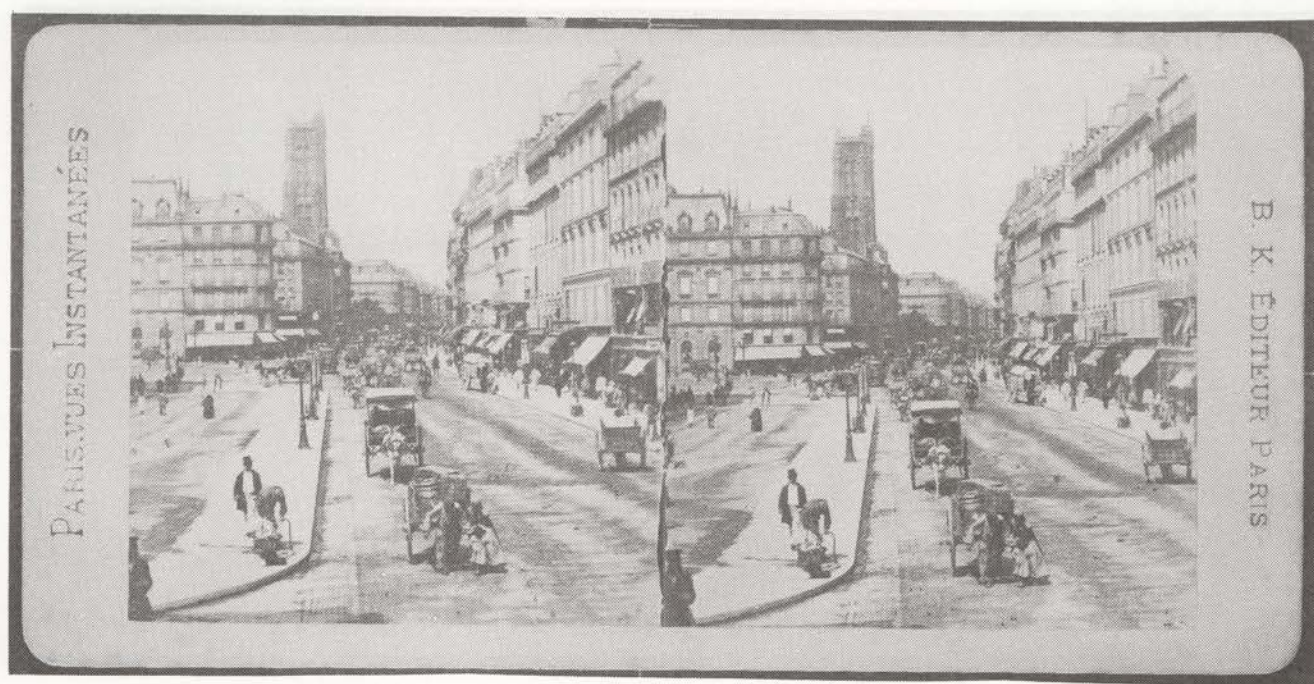
Forfatteren og teaterdirektøren Erik Bøgh. Foto: Georg E. Hansen 1867.
Det kgl. Bibliotek.

Erik Bøgh

Det var i Aaret 1839, at Daguerre offentliggjorde den Kunst han i Forening med Niépce havde opfundet, det ubegribelige Herei, at fastholde et Spejlbillede paa en Sølvplade. De første Efterretninger om dette tilsyneladende Mirakel blev selv af Videnskabsmændene modtaget med Forsigtighed, Lægmand antog dem ligefrem som Avisænder.

Man fik Prøver af Daguerreotypier udstillet i

alle Europas større Stæder. Prospekter af Bygninger med mikroskopisk Nøjagtighed i Detaillen, ja endogsaa Portrætter med en uhyggelig Lighed, som ikke kunde tilvejebringes ved Menneskehaand. Det var just ikke kjønne Portrætter; Ansigterne var sortladne, Omridsene taagede, Lyset og Skyggen grelt modsatte, Øjnene matte og stirrende, og alle Trækkene stive og dødningeagtige.

Place de l'hotel de Ville Paris. Samling: Andrew Daneman.

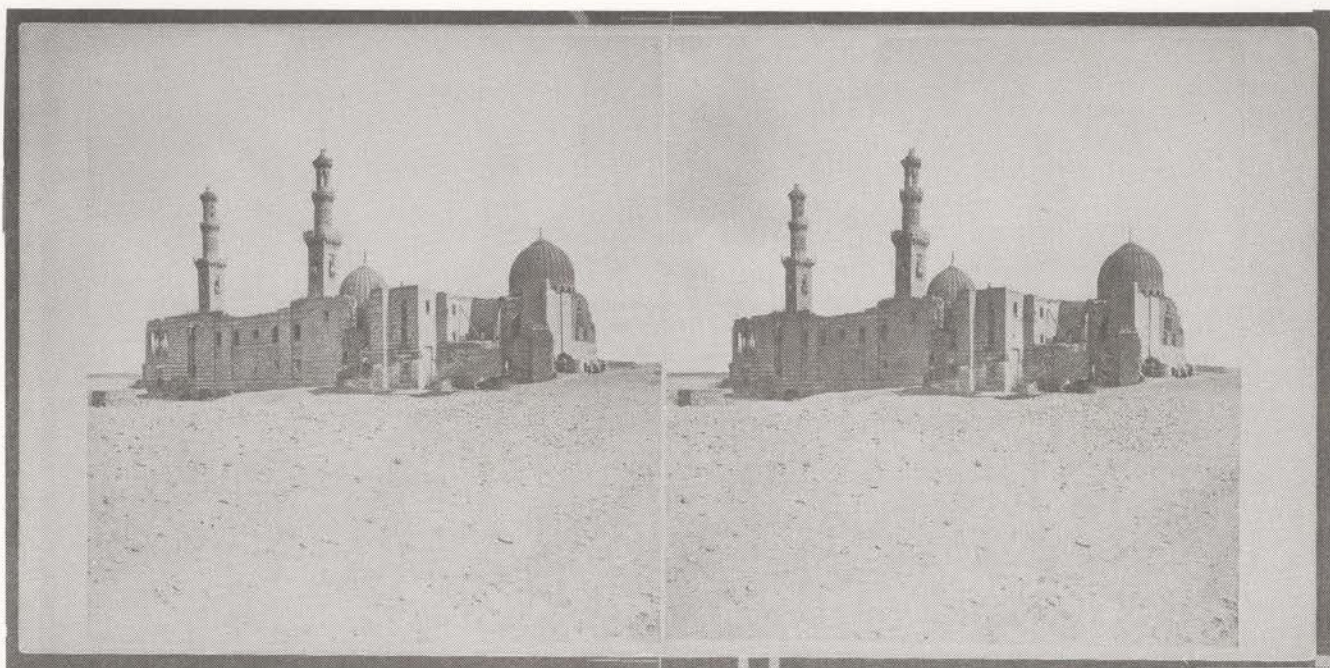

"Det var mærkværdigt!" raabte den Vantro, der havde benægtet Muligheden af at frembringe deslige Lysbilleder, men for at berolige sin Skepticisme tilføjede han: "Men noget Smukt kommer der dog neppe ud af denne Opfindelse".

Forfatteren Jules Janin saa Sagen anderledes, han skrev en Feuilleton om Daguerres Opdagelse og dens Fremtid. "Hvad vi endnu har seet er kun Barnestreger" sagde han. "Vent blot en snes Aar, til Barnet er blevet stort, saa skal I see! Saa sender man sin Dreng hen paa Galleriet for at tage en Kopi af Rafaels Madonna, saa rejser Touristen gennem Verden med sit Kamera Obscura i Rejsevognen og putter undervejs enhver smuk Udsigt, han kommer forbi, ned i sin Mappe, saa skriver man til sin Ven i Rom: Send mig Peterskirken med næste Post, og med næste Post har han den. Hvad forslog dog disse Spaadomme i Sammenligning med Virkeligheden!

Fem og tyve Aar er ikke henrundne endnu, og allerede for længe siden har Fotografiens Fremskridt distanceret Feuilletongens dristigste

Fantasier! Vi har ikke alene seet Mennesker, der neppe havde tilstrækkeligt Begreb om Tegning til at Kopiere Mester=Naals tre Streger, levere beundringsværdige Kopier af Thorvaldsens Mesterværker, men vi kan, hvad Øjeblik vi vil, gaa hen i Bogladen, Kunsthandelen eller Urtekræmmerbutikken og for et Par Marks Penge købe Stereoskopbilleder, der fremtryller Ægyptens Sfinkser, Indiens Pagoder, Kinas Porcelænstaarne, St. Laurentflodens regnskove eller Pariserboulevardens Vrimmel for vort Øje med en Sandhed, der ikke levner Plads til Tvivl, og en Detailfuldenthed, som gjør al Menneskeværk tilskamme. Vi har i disse Dage faaet et Mindeblad, ikke stort større end et Visitkort, hvorpaa Hoffotograf Rudolf Striegler har gengivet hele det urolige Vogn- og Menneskemylder paa Kongens Nytorv ved Slesvigernes Skovtour og vi har allerede tidligere fra Georg E. Hansens Atelier seet en Afbildning af Kjøbenhavns Rhed, hvorpaa de fine Skyer, de flygtige Bølger og det hurtigsejlende Dampskib, er grebne i Flugten og hæftede paa Papiret.

Sultan Berkook's moské i Ægypten. Samling: Andrew Daneman.

Mindre end en Tiendedeel af et Sekund er nu tilstrækkeligt til at optage et Billede: man har franske og amerikanske Billeder, der fremstiller galopperende Heste ja, hvori man saagar kan skjelne Egerne i de rullende Vognhjul! Man optager gennem Teleskopet topografiske Kort over de forskellige Egne i Maanen, og man er istand til at fotografere hele "Folkets Avis" paa en Plade, der ikke er større end den Plads et lille "m" optager, og det saa tydeligt at hvert Ord, hvert Bogstav, ja hvert ophøjet Mærke af Kontrasttrykket paa den modsatte Side blive synligt under Mikroskopet.

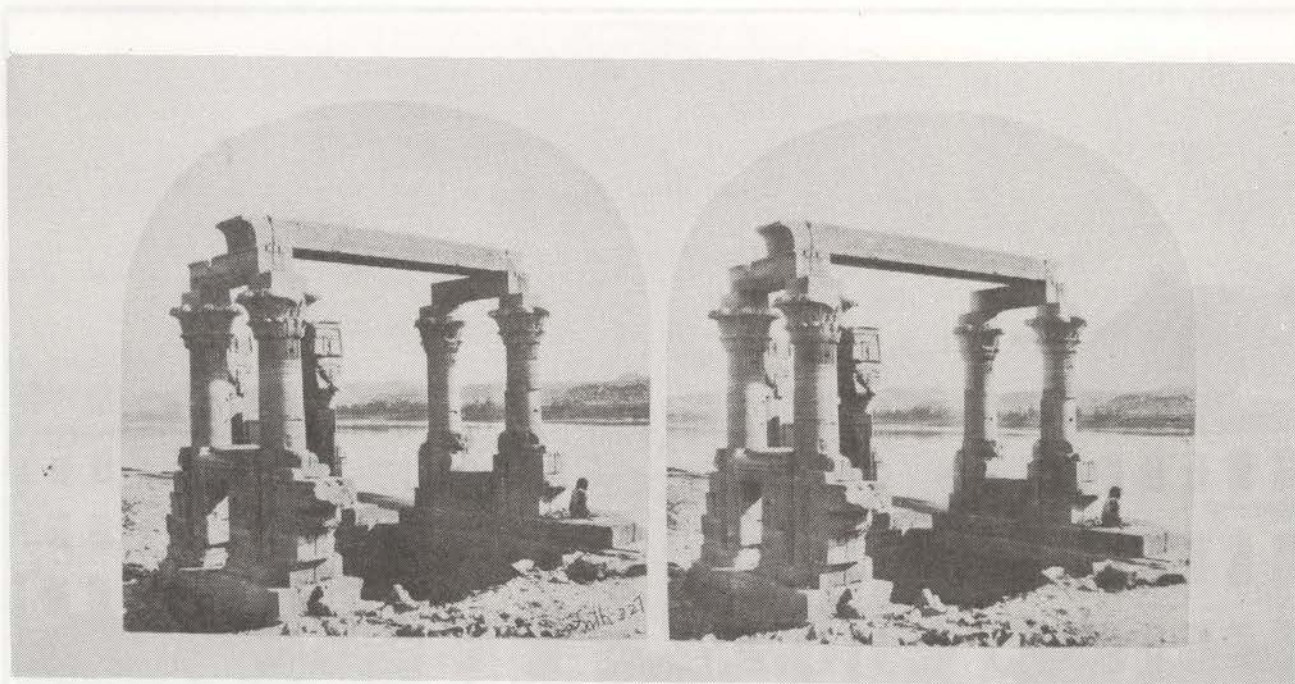
Pariserudstillingen

Paa Pariserudstillingen i Foraaret havde en Optiker udstillet en heel Mængde af de smaa Dingel-dangler, man hænger i Uhrkjeder i Form af Kanoner, Kikkerter, Nøgler o.s.v. Man spurgte forundret, hvad disse "Fantasie" = Varer havde at gjøre paa en Eksposition af Fotografier; men naar man betragtede dem nøjere, opdagede man, at det lille Rør, som den efterlignede Gjenstand dannede - det var ikke længere end en Fluekrop og ikke tykkere end et tyndt Halmstraa - havde et Hul i hver Ende. Indenfor det mindste af disse var der anbragt en stærk Lindse, og indenfor det største et mikroskopisk Billede, neppe saa stort som et Knappenaalshoved. Holdt man nu et saadant Rør op for Øjet, saa opdagede man til sin For-

bavselse et stort Portræt af Kejseren, Kejserinden Le petit prince imperial, Garibaldi eller Pius den 9 - ja, i et af dem saa man den hele Samling af "Italiens Befriere" saa tydeligt, at man ikke alene gjenkendte ethvert Portræt, men endog kunde læse Navnene under dem.

Jeg forudseer, at en eller anden vantro Læser her vil faae en stærk Tilbøjelighed til at tænke på Ænder og Rotter, men det sætter mig ingenlunde i Forlegenhed, thi jeg er heldigviis istand til at kunne sige ham, hvor han kan faa Syn for Sagen. Den største af disse Bijouterier er allerede kommen hertil Byen. Dog må jeg udtrykkelig reservere mig den Bemærkning, at de her i Handelen tilgængelige Smaapiecer er af en langt billigere og selvfølgelig mindre fuldendt Kvalitet end Prøverne paa Pariserudstillingen, hvoraf de billigste kostede 20-30 Francs.

Den omtalte Exposition fandt Sted i Industripladset og var besørget af det fotografiske Selskab i Paris. Den indeholdt Bidrag fra Fotografer i alle europæiske Lande - Danmark naturligvis undtagen! - og i alle Fotografiens forskellige Retninger. Her saa man ved Siden af de ovennævnte mikroskopiske Billeder, Portrætter i Legemsstørrelse og Prospekter i halvanden Alen i Fiirkant, her var Fotografier paa Sølvplader, paa Papir, paa Borddug, paa Træ og Kobberplade hvortil hverken Kridtet eller Grovstiften eller Rouletten havde været

Resterne af et lille tempel i Nubien. Samling: Andrew Daneman.

anvendt, idet Billederne var tegnede af Naturen selv.

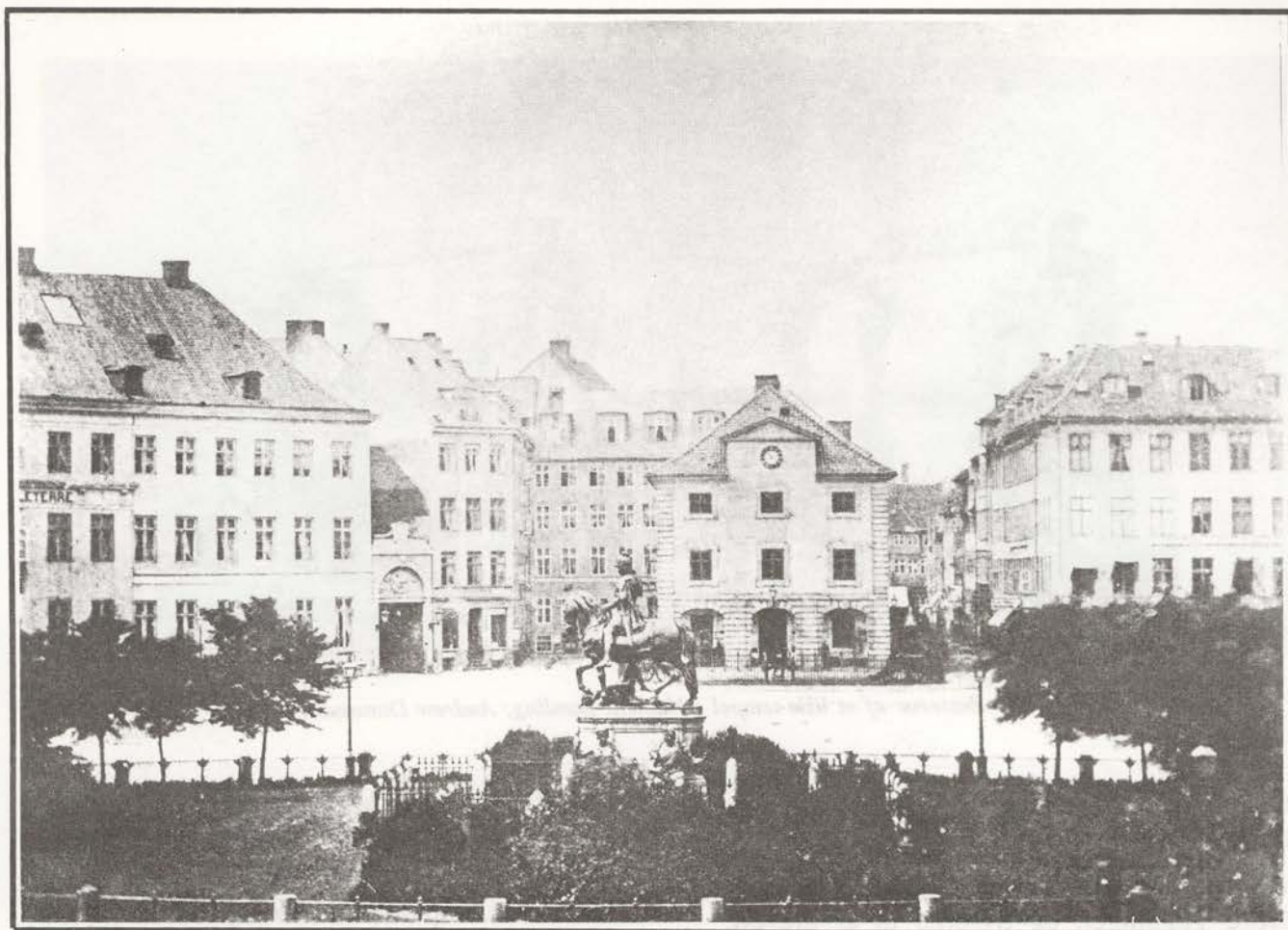
Videnskabsmanden havde tvunget Lyset til at udføre Tegningen og Syrerne til at gravere Stenen eller Kobberpladen for ham, og Kunstneren maatte ved at betragte Aftrykket indrømme, at han var paa gode Veje til at blive overflødig. Her saae man originale Portrætter og Prospekter paa 1/4 Plade og ovenover dem forstørrede Kopier paa et Par Kvadratalens Størrelse. Jeg vil ikke just paastaae, at jeg foretrak de saaledes frembragte store og grove Portrætter, for de elegante Miniaturebilleder, som Fotografien saalænge har leveret, men Hovedfordelen ved denne nye Fremgangsmaade er, at Maleren kan føre Den, der vil Portrætteres, hen til Fotografen, arrangerer hans Stilling, Holdning o.s.v., og i et Øjeblik erholde et lidet Portræt, der senere forstørres og overføres paa Lærredet i naturlig Størrelse, saaledes at han er sikret mod Fortegninger og kun behøver at have sin Original for sig, mens han lægger den sidste Haand paa Arbejdet. Her var nogle mageløs dejlige transparente Fotografier paa Glas, der anbragte som Ruder gjorde alle Litografier og Glasmalerier til skamme - Kopier af Middelalderens haandskrevne Pragtværker, sjældne Autografer og deslige. Albums i Folio af de forskjellige Landes skønneste Egne, af de zoologiske og botaniske Havers sjældneste Mærkværdighe-

der, af orientalske Mindesmærker og Oldsager o.s.v. - hele Samlinger af Haandtegninger og Raderinger af Nutidens og Fortidens største Kunstnere, kopierede saaledes, som kun Fotografien formaaer det - og endelig en talløs Mængde Portrætter af vor Tids Storheder i Ministort Format.

Ingen dansk deltagelse

At de danske Fotografer ikke deltog i Udstillingen, maa udelukkende skrives paa deres Danskheds - d.v.s. på deres danske Beskedenheds og danske Mageligheds - ikke paa deres Udygtigheds Regning. Det er en Selvfølge, at det ikke lønner sig her i Kjøbenhavn at anskaffe slige Kæmpeapparater, som kan forrente sig i Paris, eller drive de specielle Retninger saa vidt som i en stor Stad, hvor en Fotograf kan udelukkende beskæftige sig med en enkelt af disse, men sammenligner man saavel de større Portrætter som de Visitkort, der findes i de bedre københavnske Fotografers Udhængsskabe med de franske, saa seer man aldeles ingen Grund til, at de danske Fotografer holdt sig borte fra Udstillingen, mens baade deres svenske og norske Kolleger havde sendt Billeder did.

De Kopier af Malerier fra Rudolf Strieglers (1816-1876) Atelier, som er blevne solgte i C.W. Stinck's Kunsthandel Amagertorv 33 staaer fuldkommen ved Siden af lignende Arbejder fra Paris, endskjønt man der har

Hovedvagten på Kgs. Nytorv i slutningen af 1850'erne fotograferet af Chr. Neuhaus. Samling: John Philipp.

Atelier, der ene er indrettet til Kopiering af Tegninger - f.eks. Bidas berømte Arbejder, der kun udkommer i Fotografi.

Og hvor er nu Grænsen for Fotografiens Fremskridt og dens Anvendelse? Lad os afholde os fra alle Spaadomme om Opdagelsen af Fotografernes lapis philosophorum; det Stof der overfører de naturlige Farver på Lysbilledet! Lad os blot holde os til hvad der er opnaaet!

Politi-fotografering

Det er nok til at forbauses over. At man har Apparater og Tinkurer saa hurtigvirkende, at Billedet tages i ét Nu, har vi allerede omtalt; man behøver blot at tage sit Pistol=Apparat under Armen, gaa ud og sigte paa hvem man lyster, trække i Snøren - og vips! - der har man hans Portræt! Bliver der Opløb, stiller Politiet sin Fotograf paa Plads, han retter Objektivglasset mod Folkesværmen; hvergang der bliver Haandgemæng, rykker han i Snøren, der aabner og lukker Tuben, og en Time efter fremlægger han sine Billeder i Retten.

Der er da ikke længer Spørgsmål om Hr. R.N. har været tilstede eller ikke, om det var Hr. X.D. eller en Anden, der rev Husaren af Hesten, og om Konstabel Hr. OO har brugt sin Politiknippel eller ikke. Hr. R.N.s Portræt staaer paa Fotografien i forreste Række blandt Tumultanterne, Hr. X.D. er i færd med at løfte Rytteren af den stejle Hest og Hr. OO svinger netop sin Knippel over en Person, der har faaet Skulderbladet knuust - og alt Dette behøver ikke at beediges, thi om endog en Fotograf selv lyver aldrig saa groft, saa er hans Kamera=Obscura ligeså paalideligt som et edsvorent Retsvidne!

Og hvilken Betydning har ikke Fotografien for Krigeren og Statsmanden?

Hr. Lam, der er blind og stum, skal overbringe General Jonathan en vigtig Depeche. Undervejs falder han i hænderne paa Fjenden, bliver visiteret indtil det bare Skind, endogsaa hans Haar bliver kæmmet, for ikke nok saa lille Papirslap skal være skjult deri, man opsprætter enhver Søm paa hans Klæder og skærer hans Hat og Støvler i Smaastykker,

Man behøver blot at tage apparatet til øjet - trykke på udløseren - og vips!

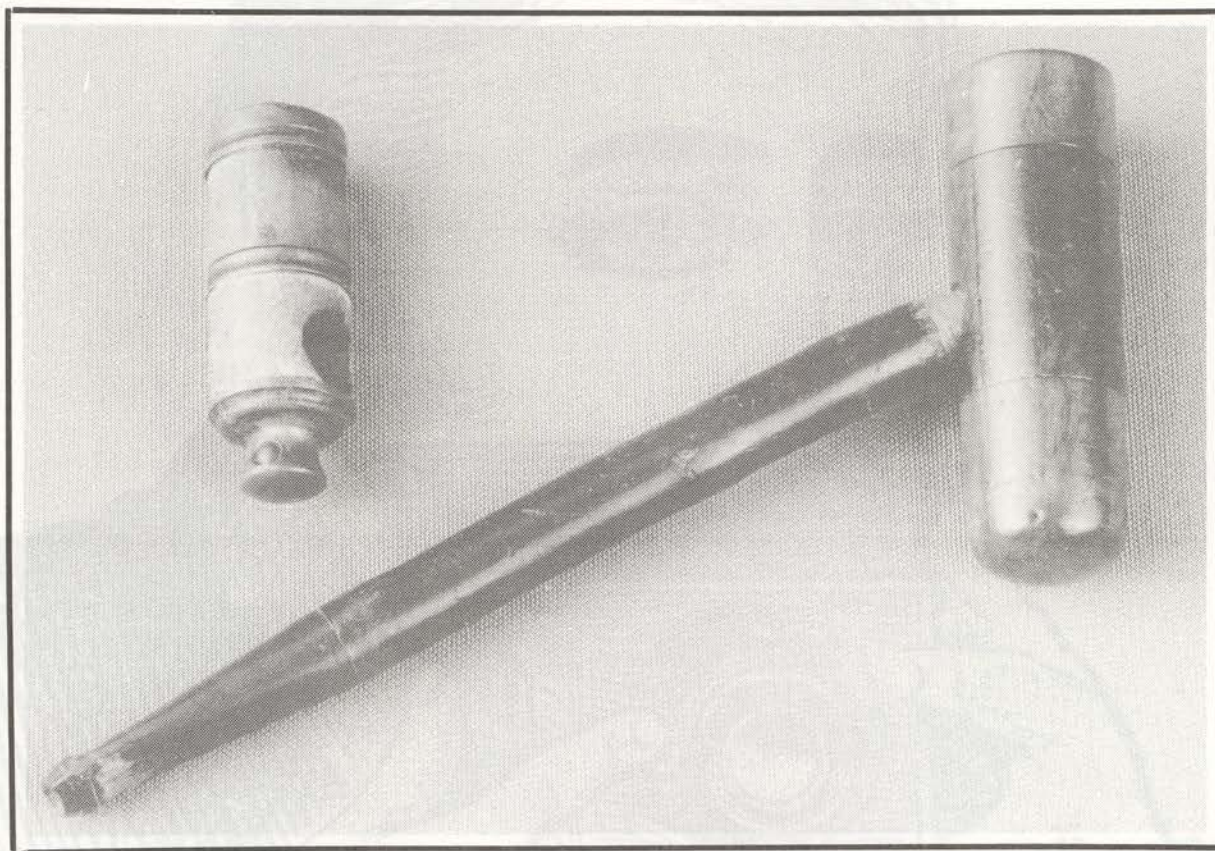
men man opdager intet Mistænkeligt og lader ham alt løbe. Saa snart han er kommet til Generalen, lader denne sin Tandlæge kalde. Hr. Doktoren beder Hr. Lam lukke Munden op, aabner Plomberingen i en af hans hule Tænder og fremtager af dette Gjemme en lille Glasplade af Størrelse som et overskaaret Kaalfrø. Hr. Generalen lægger det fundne Klenodie under Mikroskopet, og see; der har han en fuldstændig Tegning af Fjendens Forskandsninger,

samt et egenhændigt Brev fra hans korrespondent i fotografisk Miniaturekopi.

Note:

Forfatteren Erik Bøgh (1822-1899) var en ualmindelig produktiv skribent og udgav bl.a. 25 årgange af skriftet "DIT og DAT" hvori han debatterede samtidens problemer. Hans dømmekraft og kritiske bemærkninger er slående og vidner om hans belæsthed på alle områder. Dette afsnit er fra den 16. august 1861.

Stanhope - fotografisk - optisk - kuriositet

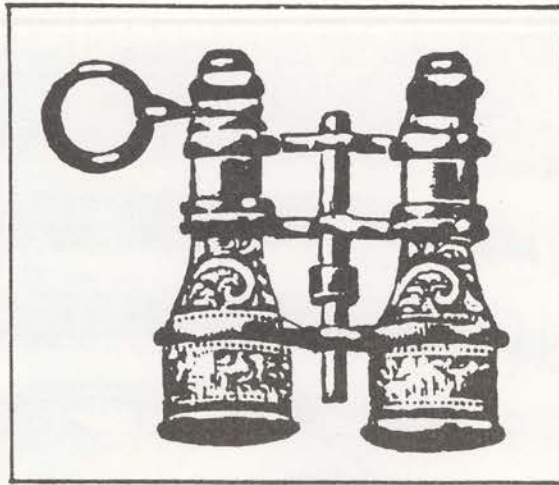

Begge cigarette holdere, den ene mangler mundstykke. Fotograferet 1:1.

Flemming Berendt

Forfatteren Erik Bøgh var bekymret for, at hans beskrivelse af noget "dingel-dangel" ville blive opfattet, som havde han "rotter på loftet" - men det er ingenlunde tilfældet. Disse små optisk/fotografiske kuriositeter bærer navnet efter sin opfinder, den engelske lord Charles Stanhope, som levede fra 1753 til 1816. Han var et anset medlem af Royal Society, fremmede bogtrykkerarbejdet ved at konstruere Stanhope-pressen, beskæftigede sig med stereoskopien og udtænkte brugen af en lille linse som grundlaget for den specielle miniature effekt, men lorden lagde i virkeligheden kun navn til ideen. Begrebet STANHOPE miniature, blev langt senere lanceret af den engelske optiker John Benjamin Dancer (1812-1887), som allerede i 1839 eksperimenterede med at nedfotografere daguerreotypier til mikrostør-

relse. Der skulle imidlertid gå mange år før tiden var moden til en videreudvikling. I 1850'erne fremstillede han til dronning Viktoria en signetring med fem mikroportrætfotografier af kongefamilien, diameter 3 mm, påsat en ædelstenslinse. I 1858 viste Dancer sine mikrofotografier, indsat og monteret under stanhope-linser, til David Brewster, som i 1849 havde konstrueret linsestereoskopet. Sir David Brewster tog på studierejse til Italien, hvor han i Rom fik foretræde for paven, kardinal Antonelli, samt andre kendte personligheder. Alle morede sig over den lille kuriositet. En kendt romersk juveler F. Castellani, var med på det nyeste og fremstillede på sit værksted små billeder i smykker med linser slebet af ædelstene (1).

Stanhope i kikkert.

Novelty French Ring
with View A VERY GREAT
 CURIOSITY

NOVELTY FRENCH RING. Price Postpaid 25c
 Three for 66 cents, or a dozen for \$1.25 by mail postpaid

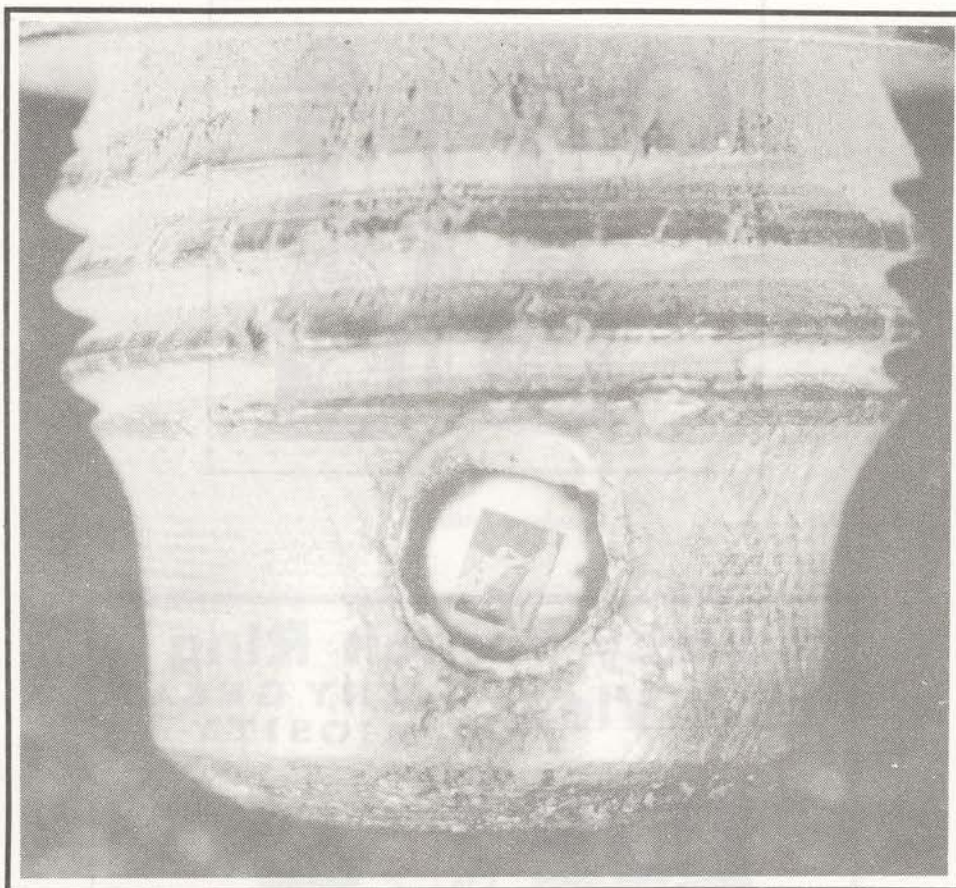
Stanhope i fingerring.

Hvad er en stanhope?

Stanhope-miniaturer kan fremstilles på flere måder. Den simpleste er brugen af en tynd glasstang, hvis afrundede ende virker som linse, der forstørrer det transparente billede eller fotografi, bedre er brugen af en plan-konveks linse. Fotografiet, almindeligvis med en diameter på 2-3 mm kaldet et mikrografi, er nedfotograferet på en glasplade. Motiverne, tidens "charms", blev skjult i smykker, medaljoner, smånips og ikke mindst souvenirs. Alt, hvad fantasien kunne frembringe af muligheder, så dagens lys. Kunsthåndværkerne fremstillede cigaretrør, som de her viste, pibehoveder, teleskoper, kikkerter og små fotografiapparater. I den eksklusive ende af produktionen brugtes guld, sølv og elfenben f.eks. til penneskafter,

brevåbnere, håndtag til spadserestokke. Ideen bredte sig i årene fra ca. 1860-1900.

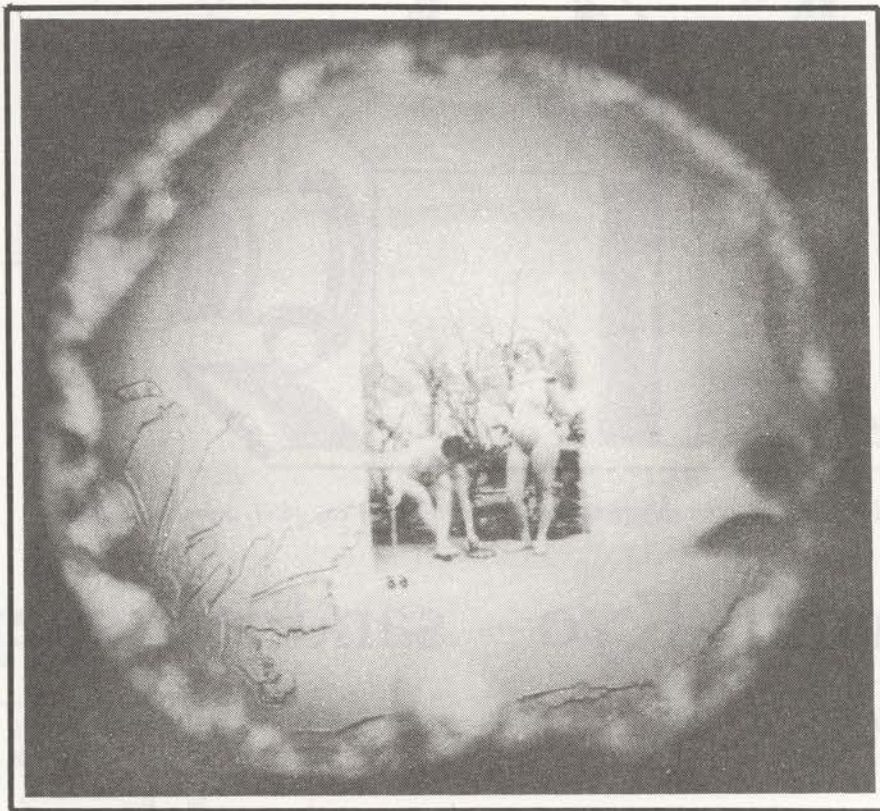
I maj 1860 fik fotograf Prudent René Patrice Dragon udtaget engelsk patent på linsens anvendelse i forbindelse med fotografier. Opfindelsen skabte hurtigt et souvenir-marked og det blev først og fremmest Tyskland, Frankrig og Østrig, som blev hovedproducenter af stanhopes. Det er forbavsende svært i dag at opdrive stanhopes, trods det enorme antal, som er fremstillet. Årsagen kan være at de "skjuler" sig rigtigt godt. Gå derfor på jagt, måske finder du Frederik VII og grevinde Danner - et populært par at have "skjult" i en STANHOPE.

Kikkeenden på den store cigaretholder. Ca. 0,7x0,7 mm.

Forstørrelse af billedet i store cigaretholder.

Billedenden på den lille cigaretholder.

Forstørrelse af samme.

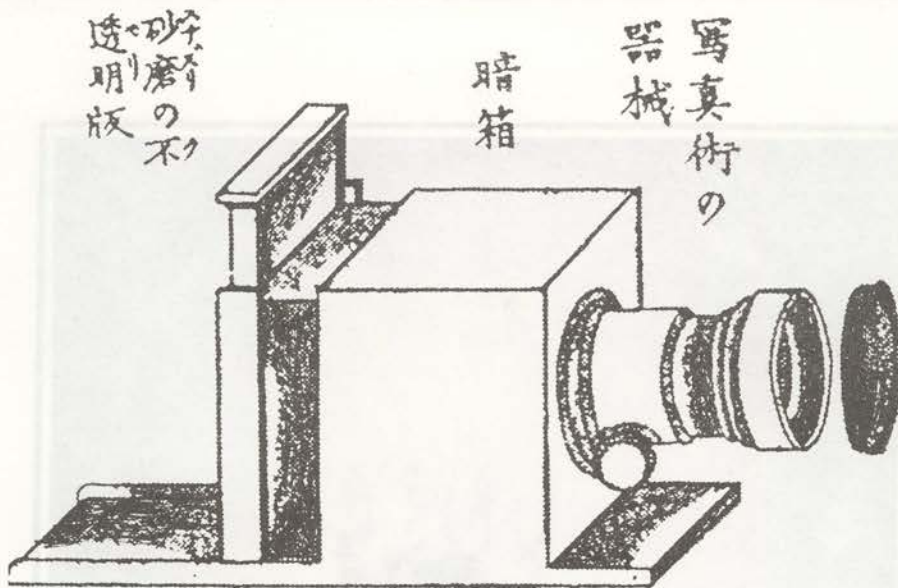
Foto: Poul Winstrøm.

Fotografierne

De viste stanhope's er i privat eje, og venligst udlånt af Nis Anker Larsen fra Helsingø og Ernst Thomsen fra Vejen.

NOTER:

1. The Photographic Journal, 15. januar 1864. S.440.

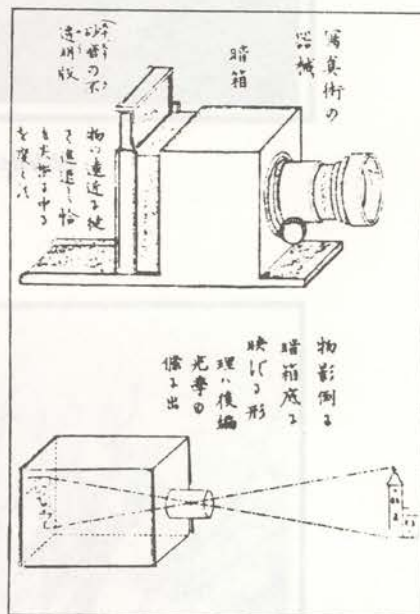
De første daguerreotypikameraer kom til Japan ca. 1854. Samtidig tegning.

Shashin-Kyo - sandhedsspejlet

Flemming Berendt

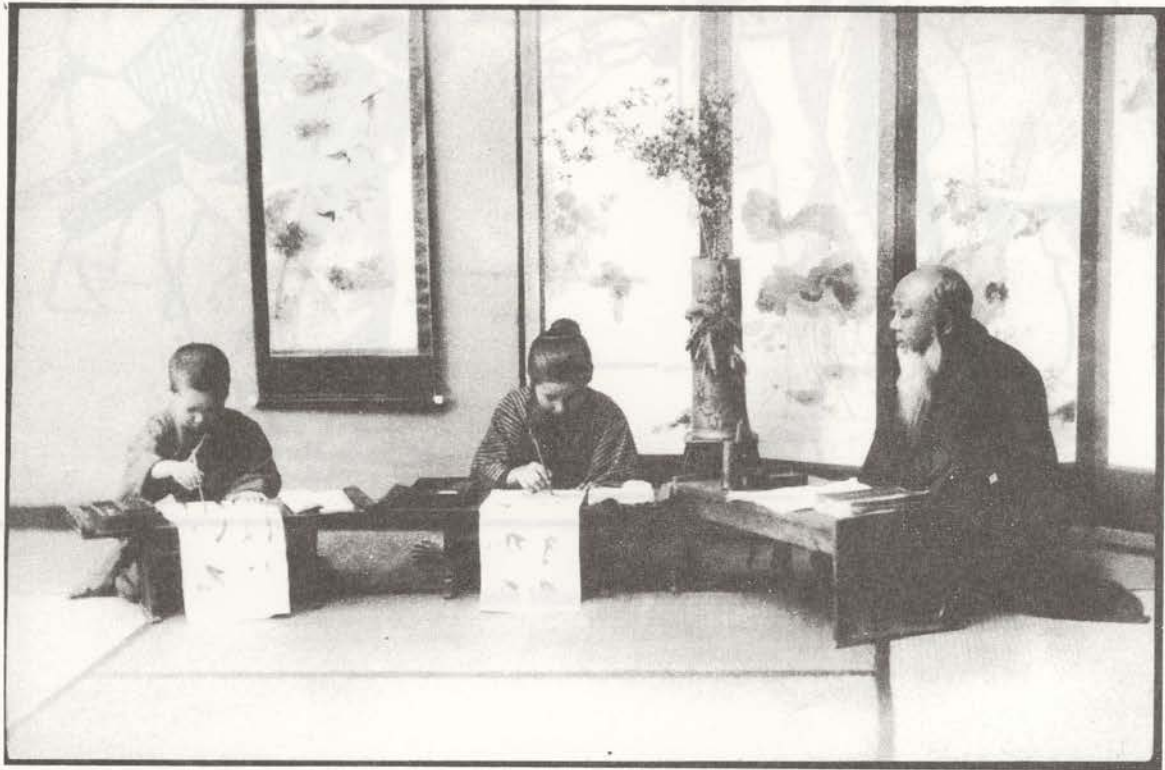
Hollandske storkøbmænd fra Amsterdam og Rotterdam besejlede ivrigt de japanske farvande i midten af det forrige århundrede, men at gå i land på kysten var dog forbundet med den største livsfare. Det eneste sted, man havde fået tilladelse til at oprette en kolonistation, var på den kunstige ø Deshima, ud for Nagasaki. Her ankom i 1840-41 et større handelsskib for at udskibe ædle metaller. Om bord var en hollandsk fotograf, som medbragte en samling daguerreotypier "aftaget" i Europa. Fotografierne blev forelagt de tillukkede feudalherrer, muligvis med salg for øje. Hvorledes man har reageret på dette nymodens "spejlbillede", kan vi kun gætte om.

Det japanske ørige var nok isoleret fra omverdenen, men indenlandsk foregik der en intens "teknologisk" udvikling. Japanernes nysgerrighed og snilde gjorde, at man allerede i 1700'tallet gjorde sig visse forestillinger om et tegneredskab. Søfarende havde medbragt og beskrevet disse instrumenter. I 1782 havde en berømt videnskabsmand og opfinder, Gennai Hiraga, konstrueret et camera obscura. Nogle år senere - i 1788 - beskrev en kemiker Bansui Otsuki et camera obscuras konstruktion og brug. Han navngav det Shashin-kyo, hvilket kan tydes som sandhedsspejlet. SHASHIN er det japanske ord for fotografi!

I det store værk "The Collector's Guide to Japanese Cameras" fremføres, at japaneren Ben-kichi Ohno konstruerede et daguerreotypikamera allerede i 1843, og aftog en plade af sin kone. De to byer Nagasaki og Yokohama bliver det sted, hvor de første fotoatelier i begyndelsen af 1860'erne etableres. Ca. halvdelen var kvindelige fotografer, hvilket må have været ret usædvanligt i et ellers mandsdomineret samfund. 1889 blev der i Tokyo stiftet en fotografisk forening både for amatører og professionelle. Vagn Wiberg Sørensens følgende beskrivelse giver et lille indblik i de første japanske fotografers arbejde og kulturelle baggrund.

FOTOGRÅF I SHOGUNENS LÅND

Elever, der bliver undervist i kalligrafi, kunsten at skrive smukt.

Samling: Det kgl. Bibliotek.

Billeder fra 1880'ernes Japan fundet på dansk loppemarked.

Vagn Wiberg Sørensen

Indledning

Billederne på disse sider stammer fra et fotoalbum fundet på Frederiksberg Loppemarked. Fotografierne er med stor sandsynlighed taget af den kendte japanske fotograf Kusakabe Kimbei i 1880'erne, da Japan stadig var næsten uberørt af fremmede kulturer.

Albummet, som i dag findes på Det Kongelige Bibliotek, er en kulturhistorisk perle, der giver et indblik i, hvordan det feudale Japan så ud, før indflydelse udefra begyndte at præge og ændre landet fuldstændigt.

Shogun-tidens Japan

Det japanske album indeholder 50 håndkolorede fotografier, der måler ca. 9x12 cm. (alb. smlgn. 8/0 606) Det kgl. Bibliotek.

Den historiske baggrund

Da Daguerres fotografiske proces blev offentliggjort i Paris i august 1839, bredte den sig som en løbeild til det meste af verden, blot ikke til Japan. Japan var på det tidspunkt næsten hermetisk lukket for udlændinge - og havde været det i godt 200 år!.

Fotografen gør sin handel med en høflig gestus.

Det var ikke frygt for erobring udefra, der havde fået shogunen - Japans øverste hersker og siden 1603 alle tilhørende Tokugawa-familien - til at isolere landet fra den øvrige verden, men snarere frygt for indre fjender og for at bevare den politiske og sociale stabilitet i landet. Med andre ord: for at bevare magten i Tokugawa-slægten.

En lang række forbud sikrede denne politik; kristendommen, der var blevet indført af europæerne i slutningen af 1500-tallet, blev forbudt. I stedet opmuntrede Tokugawa-shogunen de konfucianske ideer, der prægede nøjsomhed, loyalitet mod ens overordnede og absolut lydighed. Kristne blev skånselsløst forfulgt og udryddet med metoder, der ikke stod tilbage for den spanske inkvisition. Det var forbudt at bygge oceangående skibe, og enhver, der forlod Japan, var hjemfalden til dødsstraf, hvis de vovede at vende hjem igen.

Det lukkede Japan

Det japanske samfund var strengt hierarkisk opbygget. Øverst befandt kejseren sig, dernæst kom krigsadelen bestående af shogun, lensherter og samuraier, og under dem præstestanden og bønderne. Længere nede på rangstigen kom håndværkerne samt købmænd og allernederst de kasteløse. Kejseren og hans familie holdt til i den gamle kejserby Kyoto omgivet af hoffet. Officielt var kejseren den øverste myndighed i Japan, men i praksis levede han og hoffet isoleret i Kyoto, helt uden politisk indflydelse og underlagt shogunens magt. Til gengæld blomstrede klassiske japanske kunstarter ved hoffet; havearkitektur, drama, te-ceremoni og arrangering af blomster.

Samuraierne var Japans herskende klasse. Øverst stod shogunen, Japans ubestridte hersker. Navnet shogun betyder; "den store feltherrer, der tugter barbarerne". Direkte under ham stod 276 lensherrer, der hver herskede over deres lille del af Japan. Under dem tjente de menige samuraier. De levede efter Bushido "Krigerens Vej", hvis hovedtræk var ære, selvdisciplin og fuldkommen ligegyldighed overfor fysiske prøvelser. Dertil kom ubetinget troskab og loyalitet mod deres herrer. De forventede at ofre deres liv for deres lensherrer og hvis de blev besejret i kamp, måtte de begå selvmord, seppuku. Til gengæld havde samuraierne ret til at hugge enhver ikke samurai ned efter forgodtbefindende.

Samuraiklassen udgjorde ca. 6% af befolkningen og de fleste af dem var veluddannede og vant til at lede andre. Den lange isolationsperiode med relativ fred og stabilitet, - der førtes ingen krige fra 1625-1863, når man ser bort fra bondeoprør - gav samuraierne ringe mulighed for at udøve deres traditionelle funktion som krigere. Mange af dem blev derfor i højere grad effektive administratorer og embedsmænd i Shogunatets- og lensherrernes tjeneste. Nogle historikere mener, at det er denne tradition for at gøre tingene ordentlig og planmæssigt og med den allerstørste pligtfølelse, der er hovedansvarlig for Japans hastige modernisering og nuværende industrielle stadi.

Præstestanden udgjorde en forholdsvis lille del af befolkningen, men på trods deraf havde den stor betydning som samfundsbærende element. Især shinto-religionen spillede en vigtig rolle. Shinto er Japans gamle naturreligion, som byggede på de konfucianske ideer, ifølge hvilke kejserfamilien blev opfattet som solgudindens efterkommere. Shintoismen har en stærk patriotisk tendens og dens mytologi er identisk med Japans religiøse sagnhistorie med en tro på, at Japan har en særlig mission i verden.

Shinto-religionen prægede nøjsomhed, loyalitet og absolut lydighed, og var dermed med til at understøtte det bestående samfundssystem. Åndernes vej, som shinto egentlig betyder, er ledsaget af forfædre dyrkelse og en tilbedelse af naturen, ofte ved lokale helligdomme. I dag finder man stadig mange japanere, der holder disse traditioner i hævd ved ritualer og ceremonier, der minutøst overholder de gamle forskrifter.

Bønderne

Bønderne udgjorde ca. 80% af befolkningen og var den gruppe, som hele samfundet hvilede på. Til trods for deres høje sociale status var de i realiteten livegne og stavnsbundne. De måtte ikke forlade jorden eller skifte erhverv, og de boede i landsbyer, der ejedes af medlemmer af samuraiklassen. Denne ejendomsret omfattede ikke blot de materielle værdier, men også alle de mennesker, der boede i landsbyen.

Risen, der var nøgleproduktionen i den feudale økonomi, blev stadig højere beskattet af myndighederne. Selv om bønderne forøgede produktionen ved hjælp af gødning, overrisling, blev de fattigere og fattigere. Det førte til utallige bondeoprør, der alle blev slået ned med stor brutalitet.

Håndværkere og handlende

Håndværkere og handlende udgjorde en beskedent del af det feudale japanske samfund, hvor de enkelte familier i vid udstrækning var selvforsynende. Fælles for de handlende var deres lave sociale status. De blev ringeagtet, fordi de "kun" solgte og købte andres varer for egen vindings skyld. Nederst på den sociale rangstige var de kasteløse. De udførte det urene arbejde, og var beskæftiget som bødler, garvere, slagtere og lokumstømmere. Den dag i dag bliver de kasteløse nedvurderet, både økonomisk og socialt, og jobs, der betragtes som urene, udføres stadig af dem.

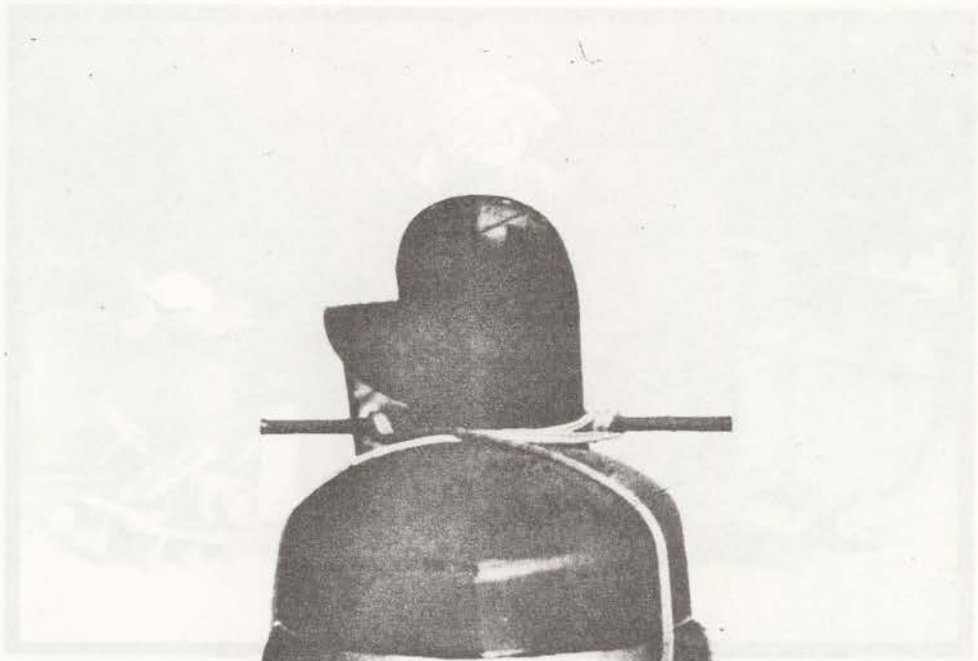
De japanske kvinder blev gift meget unge og indenfor de sociale rangklasser var de altid underordnet manden. Selv i dag, hvor Japan er udstyret med en af verdens mest avancerede love om kønnenes ligeberettigelse, bliver kvinderne betragtet som en slags andenrangs væsener. De klassiske skønhedsidealiser for de japanske kvinder var røde eller violette læber, sorte tænder - hvad der blev betragtet som tegn på ekstraordinær skønhed - en hvid nakke. Der var også kvindelige samuraier. De begik seppuku ved at skære halspulsåren over.

Japan tvinges til at åbne sig

Den eneste kontakt med udlandet var to små handelskolonier een kinesisk og een hollandsk, der var beliggende på en kunstig ø, Deshima, ud for Nagasaki. Den hollandske koloni, der i

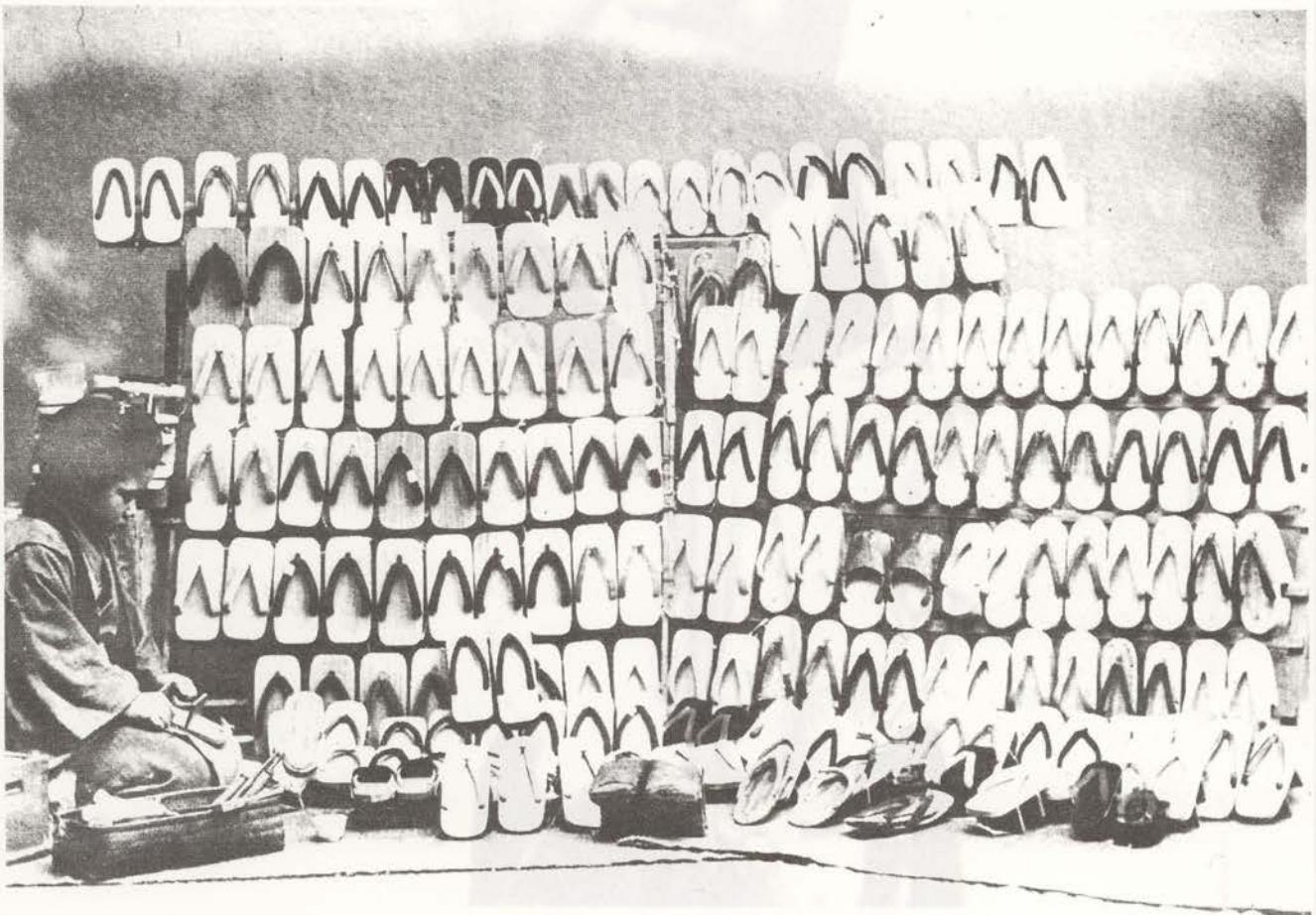
Samurai i kjole og hvidt med de to karakteristiske sværd. Et langt til kamp og et kort til at begå rituellet selvmord.

Shintopræst. Shinto-religionen prægede nøjsomhed og loyalitet og var dermed med til at understøtte det bestående samfundssystem.

Skomager i færd med at fremstille de karakteristiske japanske sandaler.

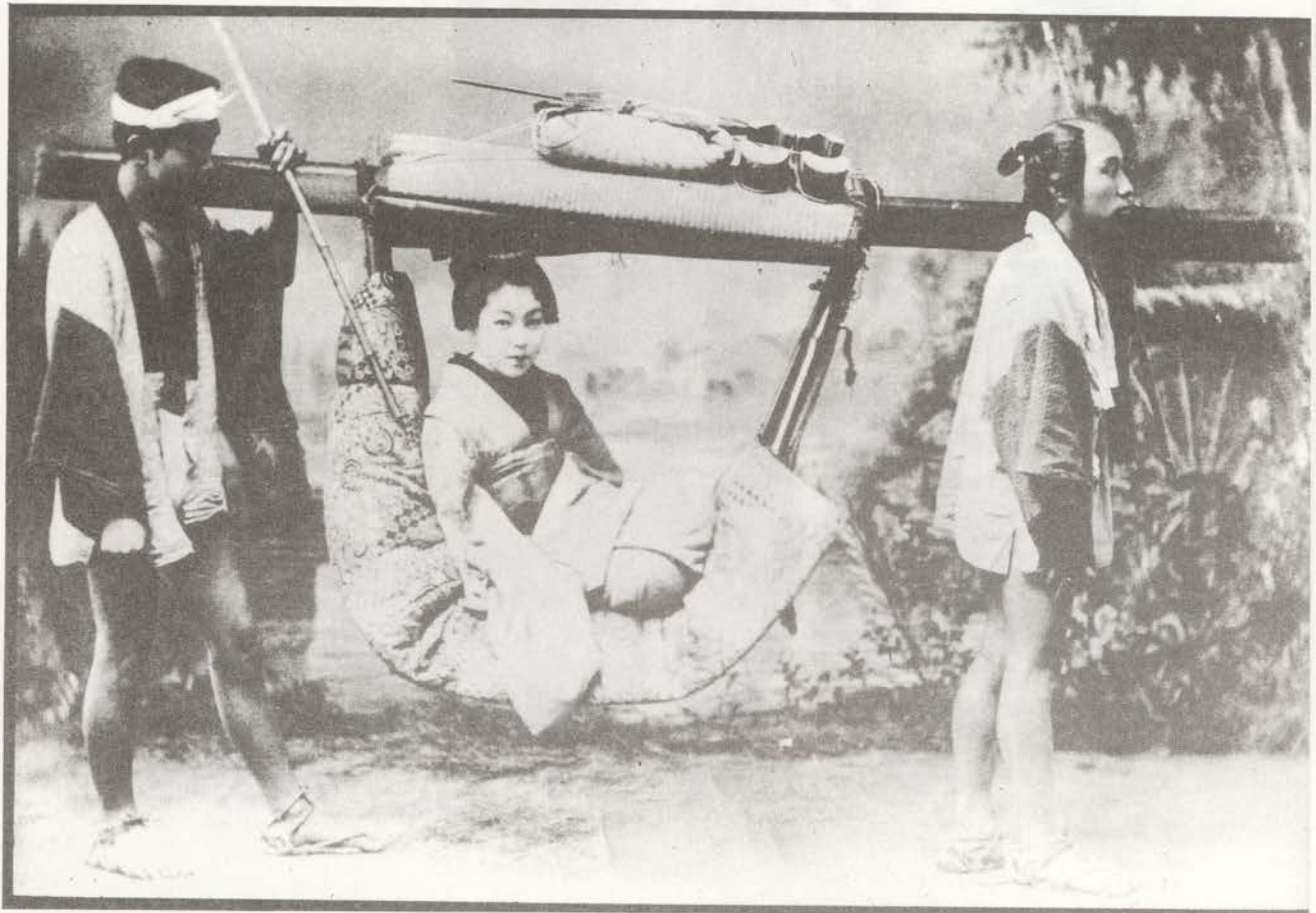
Skosælger. Håndværkere og handlende udgjorde kun en beskedent del af det feudale japanske samfund. De enkelte familier var i vid udstrækning selvforsynende.

Bonde iført regnkappe af rishalm. Bønderne udgjorde ca. 80 % af befolkningen og var den gruppe, som hele samfundet hvilede på.

Fruitsælgerne. Fælles for de handlende var deres lave sociale status. De blev ringeagtet, fordi de kun solgte og købte andres varer for deres egen fortjeneste.

Geisha i bærestol, kago'en. I de fornemste og rigeste kredse blev kagobærerne udvalgt efter kropsbygning og muskelsymmetri og de blev behandlet ligeså omhyggeligt, som de europæiske fyrster behandlede deres fuldblodsheste.

Moderen der ammer sit barn var et yndet motiv.

Unge mødre poserer med deres babyer.

Fotografer fra Perry's ekspedition "aftager" en kurtisane 1853-54. Ukendt kunstner.

starten kun måtte bestå af 11 mand, den eneste mulighed for kontakt med Europa og den vestlige kultur i det hele taget, japanerne havde. Kun lidt vesterlandsk lægekunst, militærtæknik, samt geografiske kundskaber sivede gennem nåleøjet.

Men den 8. juli 1853 ankrede en amerikansk flåde under ledelse af kommandørkaptajn Matthew C. Perry op udenfor Edo, det nuværende Tokyo, og krævede at Japan skulle optage diplomatiske forbindelser med USA og åbne en af sine mange havne for handel. Hvis ikke ville Edo blive jævnet med jorden. Han ville komme igen næste år med en større flåde og hente japanernes svar.

"De sorte skibe", som japanerne kaldte dem, vakte enorm opsigt inde på kysten. Eskadren bestod ved det første besøg i juli 1853 af fire skibe, hvoraf de to var dampskibe, og de fleste japanere havde hverken set eller drømt om sådanne skibe. Perrys ekspedition stillede shogunen overfor et ubehageligt dilemma. Der var jo tale om en rystende forskel i militær styrke.

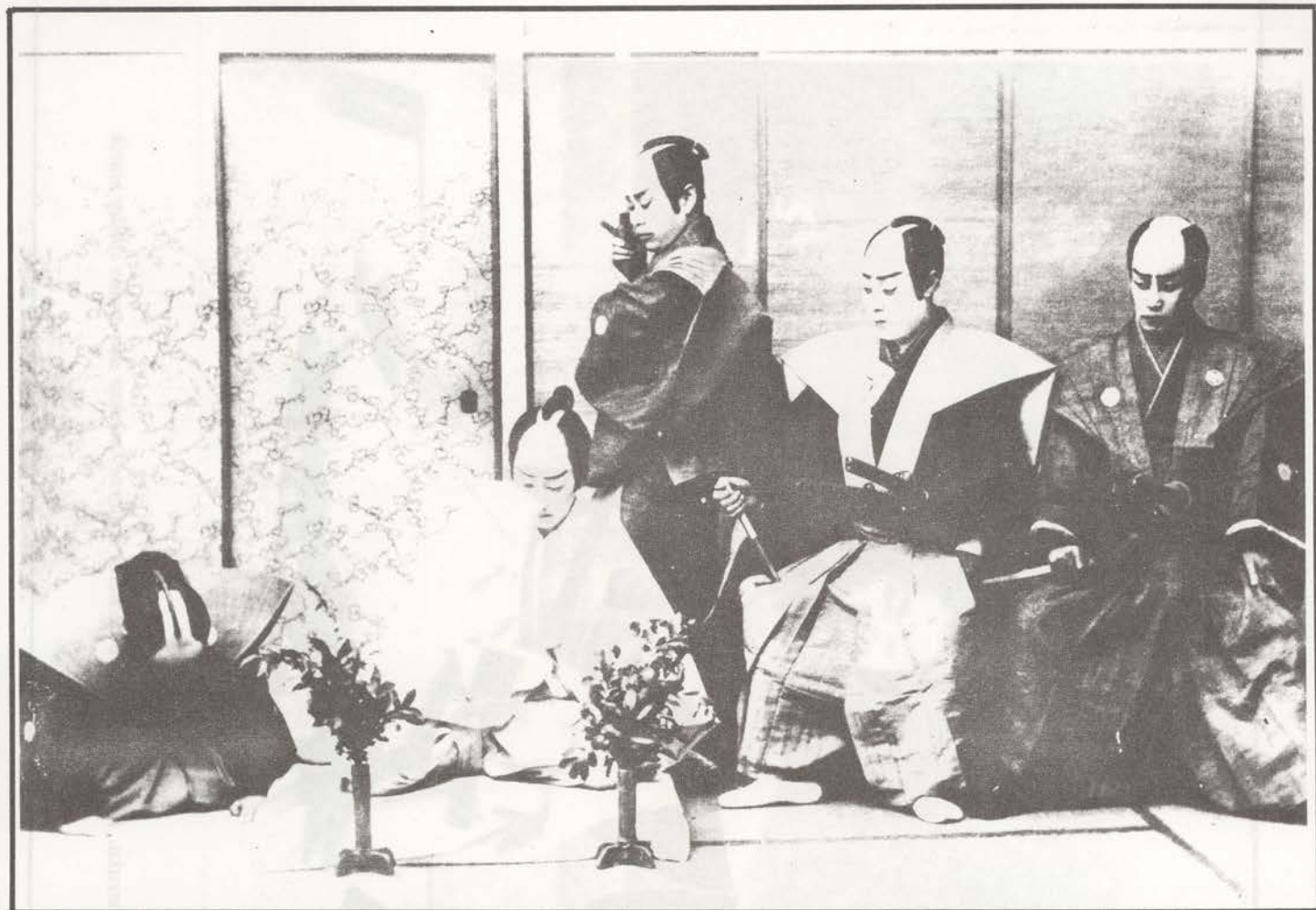
Der var ingen tvivl om at Japan ville lide et knusende nederlag, hvis det valgte krig. Der var derfor ingen mulighed for at yde virkelig modstand - eksemplet Kina og dets skæbne i

opiumskrigen 1840-42 var ikke for opmuntrende - og japanerne var derfor tvunget til forhandlingsbordet, hvis de ikke ønskede at se Japan totalt knust og landet måske ende som koloni under en eller flere af de vestlige magter.

Perry kom igen i februar 1854, denne gang med ni skibe, og Japan måtte underskrive en ydmygende traktat, der krævede åbningen af to havne for amerikansk handel, en bedre behandling af amerikanske skibbrudne og oprettelse af et amerikanske konsulat i den ene af de to havne. Traktaten blev underskrevet i marts 1854 og bl.a. opnået ved, at de amerikanske forhandlere viste japanerne bøger med billeder af, hvordan den amerikanske hær havde nedslagtet slet bevæbnede mexikanere i den nyligt afsluttede amerikanske aggressionskrig imod dette land. Kort efter tiltvang England og Zarusland sig tilsvarende traktater, og i 1858 fremtvang amerikanerne en endnu mere vidtgående traktat; flere havne åbnet for handel, ret for amerikanske statsborgere til at bo i Edo, eksterritorialret for amerikanere bosat i Japan, samt toldregler, der muliggjorde økonomisk udbygning af Japan.

To kvinder, der akkompagnerer det japanske dukketeater, Banraku. Kvinden til venstre reciterer rollerne, medens den anden spiller musik til på en langhalset lut.

Harakiri rituellet selvmord. En samurai har stukket sit sværd i maven på sig selv og en anden har fået det ærefulde hverv at hugge hovedet af ham.

Dermed forhindres, at han giver udtryk for smerte og på den måde sikres han en værdig død.

Fotografiets Fremkomst

Med sig ombord havde Perry en daguerreotypist ved navn Eliphalet Brown, Jr., som i perioden 7. februar til 28. juni 1854 tog en serie daguerreotypier, som er de ældst daterede fotografier optaget i Japan.

Billederne forestillede by- og landskabsmiljøer, forskellige japanske typer samt forhandlingsdelegationerne fra henholdsvis Japan og USA. Desværre gik alle disse billeder til ved en brand i Philadelphia i USA, da man - efter at ekspeditionen var vendt hjem - var ved at

overføre dem til litografier.

De ældste bevarede fotografier fra Japan er fra slutningen af 50'erne, for selv om Japan officielt blev åbnet i 1854, gik der flere år med træge forhandlinger før japanerne, skridt for skridt, opfyldte vestmagternes krav.

Desuden var der en fjendtlighed mod udlændinge, som ikke måtte færdes længere end 30 km. ind i landet og det endda med fare for at få hugget hovedet af fanatiske og nationalistisk indstillede samuraier.

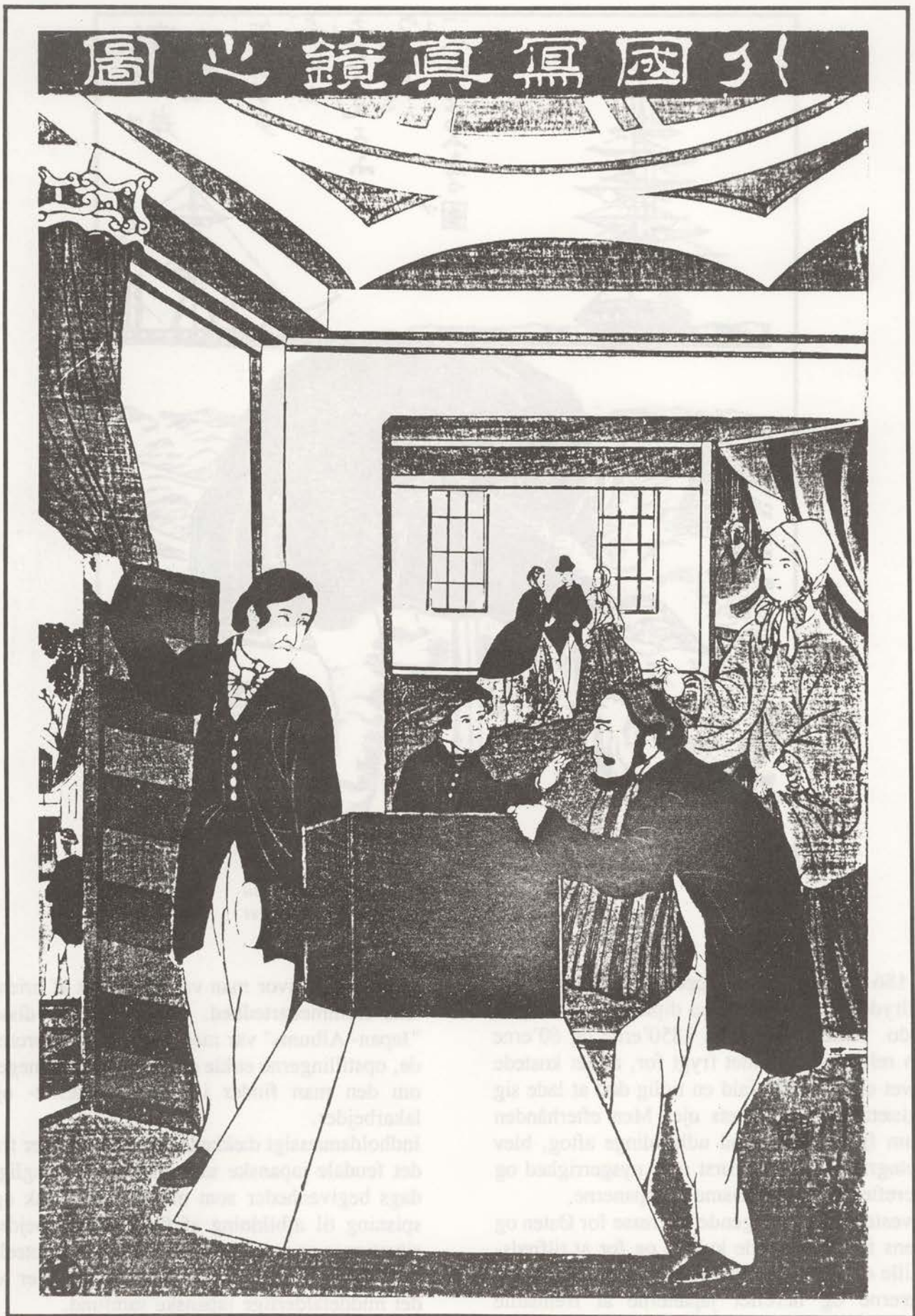
Et koppel hunde forsøger at hindre en fotograf i sit arbejde. I baggrunden de fremmede skibe, som er ankret op på reden. Træsnit 1865.

I 1861 forsøgte en gruppe samurai'er sågar at udrydde hele det britiske diplomatiske korps i Edo. Endelig var der i 1850'erne og 60'erne en religiøs begrundet frygt for, at det kostede livet eller i hvert fald en tidlig død at lade sig udsætte for kameraets øje. Men efterhånden som fjendskabet mod udlændinge aftog, blev fotografiet opfattet først med nysgerrighed og derefter med entusiasme af japanerne.

I vesten var der stigende interesse for Østen og dens fremmedartede kultur, og for at tilfredsstille denne nysgerrighed begyndte først europæerne og herefter japanerne at fremstille albums med fotografier af japanske miljøer og typer. De blev meget populære i den sidste del af det nittende århundrede og blev især solgt

til udlandet, hvor man var fascineret af orientens fremmedartedhed. Fotografierne i disse "Japan-Albums" var meget ofte håndkolorerede, opstillingerne enkle og stilen minder meget om den man finder i japanske træsnit- og lakarbejder.

Indholdsmæssigt dækkede de mange emner fra det feudale japanske samfund lige fra dagligdags begivenheder som madlavning, vask og spisning til afbildning af forskellige arbejds-situationer og professioner, kulturelle foreteelser og ceremonier, ja næsten alle områder af det middelalderlige japanske samfund.

Det importerede kamera tages i brug af en japansk fotograf. Billedet er et træsnit af Hoin Ichikawa 1860 muligvis fra Yokohama. Samling: Ishiguro.

Felix Beato - Kusakabe Kimbai

I slutningen af 1861 offentliggjorde englænderen Gower, der var sekretær ved det britiske konsulat, og i øvrigt en af de overlevende fra den ovennævnte massakre i Edo, en serie kommercielle fotografier med titlen "Views of Japan". De blev udgivet af firmaet Negretti og Zambra i London og vakte stor sensation, sandsynligvis de første kommercielt fremstillede fotografier fra Japan.

En af de mest betydningsfulde europæiske fotografer på det tidspunkt var den italienske krigsfotograf Felix Beato (?-1903). Han slog sig ned i Yokohama i slutningen af 1863 og begyndte straks på en dybtgående dokumentation af Japans middelalderlige samfund. Han startede "genren med håndkolorerede studieportrætter af japanske typer i albums, og Beato fik derved en vidtgående indflydelse på al senere kommerciel fotografi i Japan.

Beatos billeder havde også en slående lighed med de traditionelle japanske træsnit både i opstillingen af de portrætterede og i det emnemæssige indhold i de rekvisitter der blev brugt, og helt frem til begyndelsen af det 20. århundrede blev denne stil efterlignet af næsten alle japanske kommercielle fotografer.

I 1877 solgte Beato sit studie til baron R. von Stillfried, en østrigsk adelsmand, der fortsatte med at udvikle genren med studieportrætter af japanske typer. Hans arbejder er karakteriseret ved en psykologisk intensitet i billederne, fremhævet af ensfarvede, ofte sorte studiebagtæpper og i øvrigt et minimum af rekvisitter. Stillfried var den første europæiske fotograf, der gjorde udbredt brug af japanske lærlinge.

Den mest fremtrædende af dem var **Kusakabe Kimbai**, der sandsynligvis er ophavsmand til billederne fra det album, der vises her.

Kusakabe Kimbai udviklede sig senere til sammen med Ogawa Isshin - der foruden at være overklassens foretrukne portrætfotograf også var pioner inden for videnskabelig dokumentations- og kulturfotografi - at være de to mest fremtrædende japanske fotografer i det nittende århundrede.

Da baron von Stillfried forlod Japan i 1885 overtog Kusakabe Kimbai atelieret i Yokohama, og frem til 1912 videreførte og perfektionerede Kusakabe traditionen med studieportrætter af japanske "typer". Der er derfor en direkte forbindelse mellem indholdet i Beatos, Stillfrieds og Kusakabes arbejder, der i dag ikke

blot fryder beskueren på grund af deres fotografiske- og kunstneriske kvaliteter, men også er en af de vigtigste kilder til dokumentation af et Japan, som ikke mere er .

Danmarks Fotomuseums konsulent Flemming Berendt har for nylig fundet et tilsvarende album, muligvis noget ældre, som kan ses på museet i Herning.

Den japanske hær og flåde tog hurtigt fotografiapparatet i brug. Træsnit. Samling: Ishiguro.

Kildemateriale:

Fabian, Reiner and Hans-Christian Adam: *Masters of Early Travel Photography*. London: Thames and Hudson, 1983.

Iwanaga Kazuki: *Japansk politik*.
Lund: Studenterlitteratur. 1974.

Laderriere, Mette, ed.: *Danes in Japan 1868 to 1940: Aspects of early Danish-Japanese contacts*.
Copenhagen: Akademisk forlag. 1984.

Lütken, Bo: *Hvem er japanerne?: Japans historie op til 1945*. Munksgaard. 1985.

Steenstrup, Carl: *Japan 1850-1980: U-landet gjorde sig selv til stormagt*. Gyldendal. 1982.

Storry, Richard: *Japans historie*. København. Haase & søns forlag. 1968.

Warwick, Clark, ed.: *Japan Photographs 1854-1905*. London. Hamish Hamilton. 1980.

Kunne man fotografere før 1839?

Flemming Berendt

Den fotohistoriske periode begynder i årene op til 1839. Vi betragter Niépce, Daguerre og Talbot som fotografiens opfindere suppleret af enkelte andre, hvis kemiske opdagelser var medvirkende til det lykkelige resultat.

I en række fragmentariske artikler vil jeg beskrive, analysere og fortolke muligheden af, at kunstnere, videnskabsmænd og andre lærde har forsøgt at fastholde det latente billede længe før Daguerre.

Den første historie er resultatet af en studierejse til Hamburg og Amsterdam.

Camera obscura

Hvor og hvornår mennesket konstruerede camera obscura fortæller sig i det uvisse. Men den lærde arabiske videnskabsmand ALHAZEN (965-1038) benyttede sig af camera obscura til sine studier af stjernehimlen, især solformørkelser. En begivenhed, som var et centralt punkt i den tids begrebsverden. De følgende århundreder blev instrumentet anvendt, dels til videnskabelig brug dels som tegneredskab.

400 år senere i renæssancen, bliver det universalgeniet Leonardo da Vinci (1452-1519), som finder nye anvendelsesmuligheder for camera obscura. Blandt andet konstruere og udtænke han brugen af instrumentet ved portrætmaleri. Han kalder hjælperedskabet for "Oculus artificialis" - det kunstige øje!

På dette tidspunkt ved udgangen af det 1500 århundrede begynder vor første besynderlige skildring.

Holland var på den tid ved at blive en magtfuld nation, hvis handel og ekspansion bredte sig til store dele af den kendte verden. Byen Amsterdam var midtpunktet i denne verden. På malerkunstens område var man førende. Kunstmaleren Johannes Torrentius (1589-1644) var en af disse.

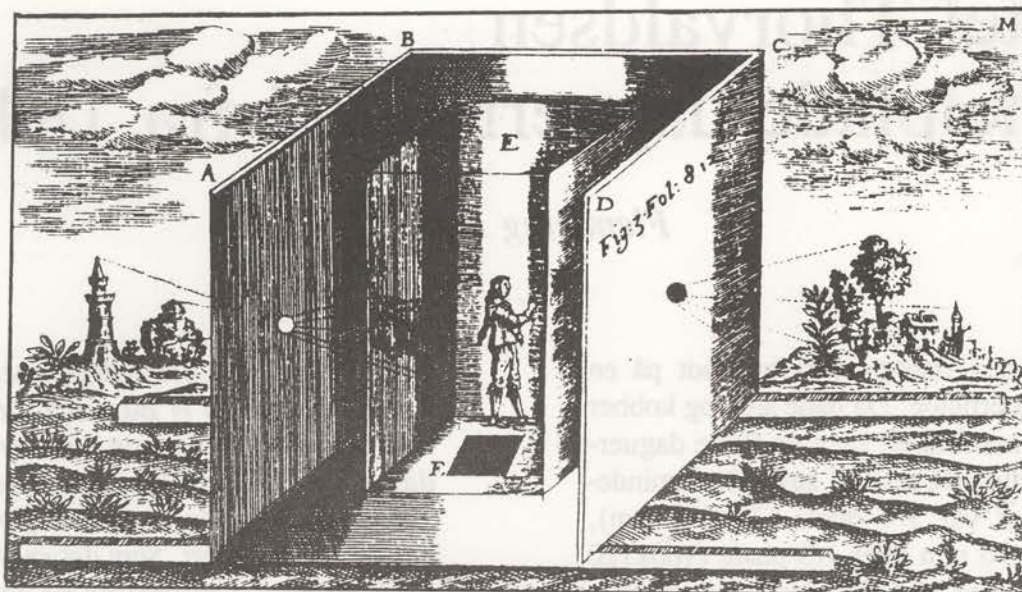

Johannes Torrentius (1589-1644).
Var han på sporet af "fotografiet" ?

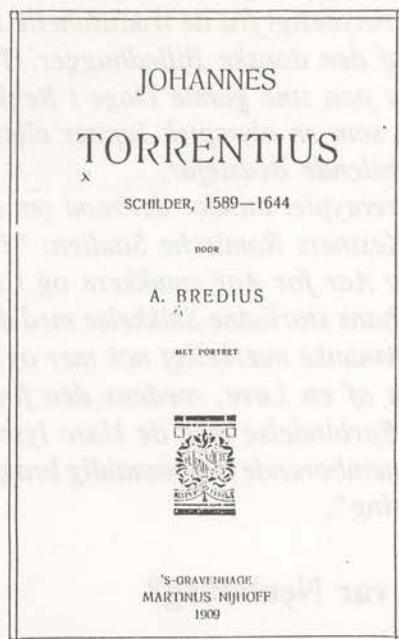
Efter en grundig uddannelse i malerkunstens grundregler bosætter Torrentius sig i byen Haarlem. Da han ikke tilhørte eliten af samtidens kunstmalere, må han ernære sig ved specielt at dyrke genren interiør, stilleben samt frivole nøgenbilleder.

På museerne i Amsterdam og Haarlem har man bevaret en del af hans større og bedste arbejder, især de frivole billeder. Imidlertid er der to ting, som gør Johannes Torrentius interessant i fotohistorisk sammenhæng. Han beskæftigede sig nemlig med alkymi. Vi kender intet til hans lærdom på området eller de forsøg, han måtte have gjort, men det har ikke været helt uden betydning, idet de hollandske myndigheder i 1627 arresterer kunstmaleren. Man anklager ham for gudsbespottelse og troldomskunster, og han idømmes en dødsstraf, som han dog undgår ved at lade sig underkaste legemlig tortur, hvorunder han tilstår sin brøde.

Det er her historien begynder at blive interessant. Hvad er det han arbejder med? Hvad er det for en kemi, han har "fremtryllet", når han udtaler disse ord:

Athanasius Kircher's camera obscura uden linse anno 1646.

Johannes Symoönis van De G. Borch *medelgen van camp*
Johannes Torrentius

"Jeg maler ikke ved hjælp af et staffeli og benytter ikke pensler. MIT billede ligger fladt ned, det er ikke mig, som maler på det, men jeg anvender en anden videnskab dertil. Der passerer en sød, musikalsk lyd hen over lærredet, som var det en bisværn der svævede henover".

Et andet sted hedder det:

"Jeg maler med andre farver og benytter dem anderledes end andre malere. Ved farveblandingen opstår der en susende lyd, der ophører når farverne sidder fast".

Hvad var det for en "susende lyd" - kunstmaleren beskriver?

Kunne det tænkes at være en kemisk reaktion? Har han forsøgt med at fastholde det latente billede i camera obscura?

I fortegnelsen over hans maleriproduktion ser man, at alle interiør og stillebenbilleder er små, ca. 6x7,5 tomme. Det lykkedes mig ikke at finde et eneste af disse billeder (fotografier) - alle er de tilsyneladende gået tabt. Eller har fikseringen ikke været holdbar?

Måske var Johannes Torrentius 200 år før franskmanden Louis Daguerre. Uvisheden vil nage os indtil et bevis bliver fundet. Et lille hollandsk billede 6x7,5 tomme stort.

Times 10pkt

Litteratur:

Bredius Abraham: Der gottlose Maler Johannes Torrentius. Ein hetzer- und herenprozes des siebzehnten Jahrhunderts.

Steur A.G. Vander: Johannes Torrentius.

Bertel Thorvaldsen

Et helplade-daguerreotypi fra 1840?

Flemming Berendt

Et daguerreotypi dannes som bekendt på en forsølvet kobberplade. Da både sølv og kobber var kostbare materialer, blev de fleste daguerreotypier fremstillet relativt små. De almindeligste formater var 1/4 plade (70x550 mm), 1/6 plade 80x70 mm eller 1/3 plade (160x120 mm) - mindre end 10 helpladedaguerreotypier (215x165 mm) er kendte i Danmark.

En af de mest usædvanlige helpladeoptagelser i Danmark er af billedhuggeren Bertel Thorvaldsen (1770-1844) fra 1840 eller 1843. Der har i perioder været forsket intenst uden dog at noget endegyldigt bevis for den rette datering er fremlagt. De fotohistoriske kendsgerninger og de mere spekulative gætterier er der nu i 150 året for Thorvaldsens død en god lejlighed til at fremdrage.

Neubourgs helpladeoptagelse

På Thorvaldsens Museum i København opbevares det omtalte helplade-daguerreotypi af Bertel Thorvaldsen. Billedet er monteret bag glas, 24,6x30,2 cm, med lysmål 15,6x21,2 cm, anbragt i en sort skindbetrukket æske. Billedet er sandsynligvis ikke guldfarvet, og bagsiden har følgende påskrift:

Portrait d'après
Nature
du Célèbre Sculpture
Thorvaldsen 1840

Nederst er anført med anden håndskrift:

1840 Neubourg.

Skriften er den samme som på to andre københavnske byprospekter optaget af den franske daguerreotypist Charles Neubourg, men intet reelt bevis er endnu fundet. I museets årsberetning fra 1917 beskrives daguerreotypiet med følgende ord:

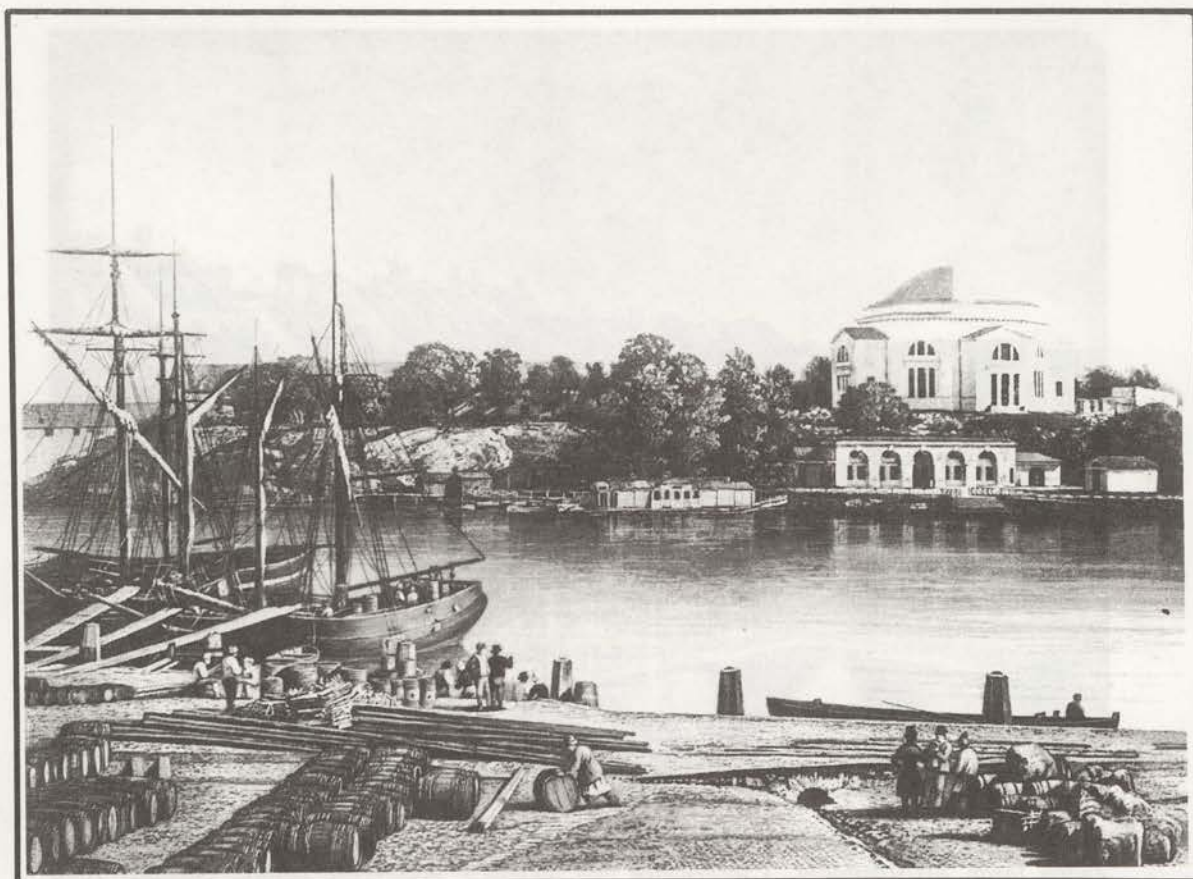
"Thorvaldsen er beskæftiget med at optegne Kompositionen til et Basrelief, der var en Gave til Baronesse Stampe paa hendes Fødselsdag i 1840: Diana som staaende for Jupiters Trone udbeder sig at maatte forblive Mø og hellige sig Jagtlivet. Som det eneste eksisterende Portræt af Thorvaldsen og som en af fotografiens ældste, maaske den aller ældste danske Inkunabel, har Daguerreotypiet sin store interesse, der forøges yderligere derved, at det afviger betydeligt fra de traditionelle Fremstillinger af den danske Billedhugger. Thorvaldsen blev paa sine gamle Dage i Reglen enten afbildet som en olympisk Jupiter eller som en bredt smilende Bedstefar.

Daguerreotypiet minder derimod om en Udtalelse i Kestners Romische Studien: "Thorvaldsen blev Aar for Aar smukkere og i de sidste Aar fik hans storladne Skikkelse med den mægtige Sølvmanke mærkeligt nok mer og mer Karakteren af en Løve, medens den fine Næse-spids i Forbindelse med de klare lyseblaa Øjnes gennemborende Blik samtidig bragte Ørnen i Erindring".

Hvem var Neubourg?

Franskmanden Aymand-Charles-Théodore Neubourg (1795 - ca.1866) var den første udenlandske fotograf, der daguerreotypierede i Danmark. Han betegnede sig selv som handelsagent med årlige sommerrejser fra Paris via Lübeck til København. Næste mål var Stockholm, enten over Malmö eller Göteborg. Den svenske handelspartner var det store kendte engrosfirma C.F. Bohnstedt, som bl.a. importerede vin og sydfrugter fra middelhavslandene. Aymand Neubourgs rejse til Norden i foråret 1840 har i denne sammenhæng en særlig fotohistorisk interesse.

Den geschæftige handelsmand havde mange jern i ilden. Efter eget udsagn kontaktede han i 1839 fotografmester Louis Daguerre, hos

"Église de la Marine a Stockholm" var teksten til Neubourgs prospekt af den svenske hovedstad. Daguerreotypiet blev stukket af Fizeaus medarbejder Johan Hurlimann til bogen "Excursions Daguerriennes, vol.1, pl.54. 1841-1844.

Senling: Det kgl. Bibliotek.

hvem han fik undervisning i brugen af et daguerreotypikamera. Hos pariseroptikeren Lerebourg købte han et komplet apparatur til den nette sum af ca. 300 franc lig med ca. 15.000 kroner i dagens priser.

Med sin ny titel "daguerreotypist" rejste han fra Lübeck den 25. juli 1840 med dampskibet Malmö. Om bord på skibet befandt sig yderligere nogle handelsrejsende, tre håndværksvende og en gardist, som det fremgår af "Adresseavisen". Desuden medbragte han et komplet daguerreotypiudstyr til brug på rejsen. Hensigten var at udstille og sælge de optagne daguerreotypier i byerne, han besøgte.

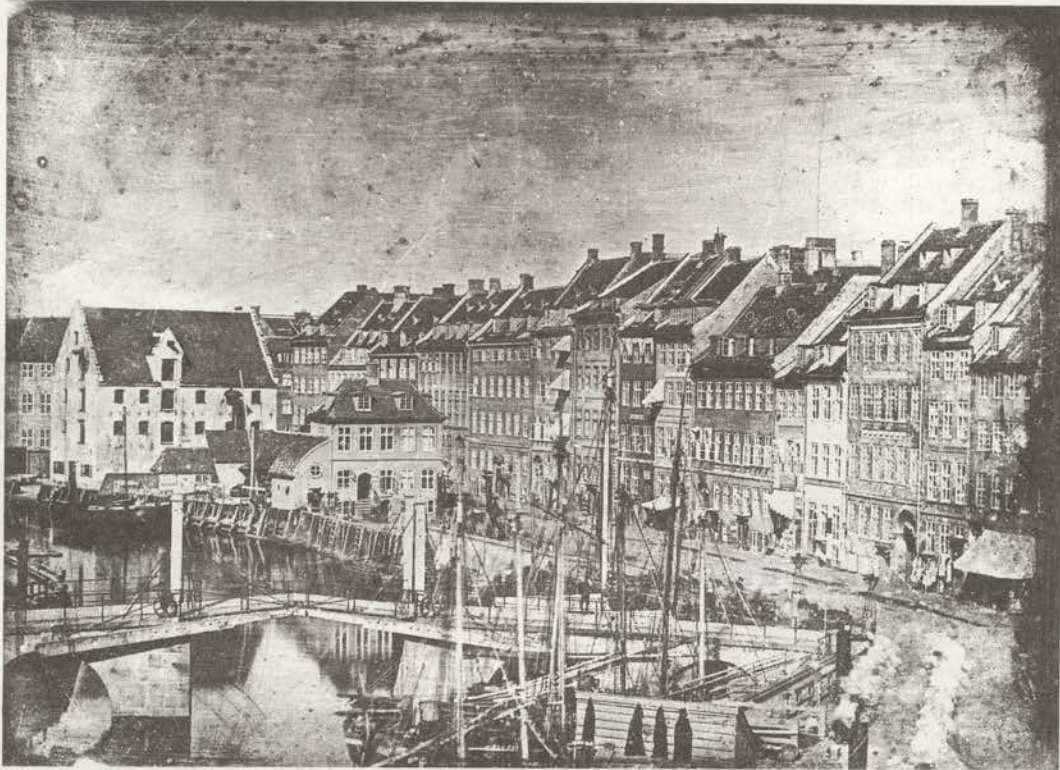
Udstilling i Stockholm

I det stockholmske Aftonbladet for den 10. og 15. september meddeles det, at man mellem kl. 8-12 på adressen Stadssmedjegatan 5 (firma Bohnstedt) kan se og købe udstillede daguerreotypier, samt modtage undervisning i den fotografiske kunst mod betaling.

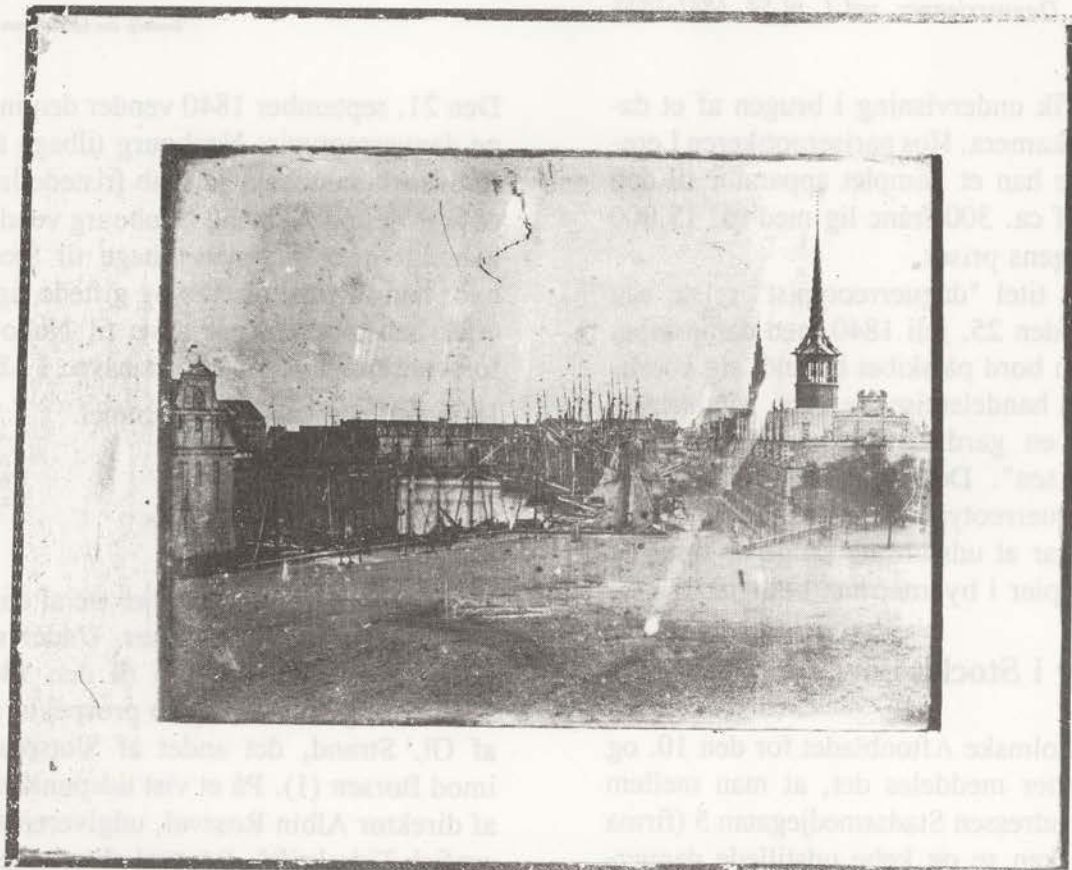
Den 21. september 1840 vender den initiativrige daguerreotypist Neubourg tilbage til Paris. Et svensk damebekendtskab fristede imidlertid over evne, og Aymand Neubourg vendte regelmæssigt hver sommer tilbage til Stockholm, hvor han til sidst bosatte og giftede sig - hvorefter han ændrede sit navn til Nubourig, en forsvenskning af sit familienavn. I 1865 eller 1866 dør han ca. 70 år gammel.

Neubourgs optagelser

Man har kendskab til to eller tre af daguerreotypist Neubourgs optagelser. Under sit besøg i København fra 25. juli til den 13. august 1840 "aftog" Neubourg to prospekter; det ene af Gl. Strand, det andet af Slotspladsen set imod Børsen (1). På et vist tidspunkt ejedes de af direktør Albin Rosswal, udgiveren af "Fotografisk Tidsskrift". Rosswal skænkede i 1890'erne begge billeder til Københavns Rådhusbibliotek, som senere deponerede dem på Køben-

Neubourgs smukke prospekt af Gammel Strand. Vejerboden og Pramlaugets kontorbygning lå endnu foran Assistenshuset. I forgrunden den hollandsk inspirerede højbro. Samling: Kbh. Bymuseum.

Børsen var et yndet motiv i 1840'erne. De udenlandske fragtskibe ved kajen, "De seks søstre" i baggrunden samt Frelsers Kirkes spir var et oplagt motiv for daguerreotypisten Neubourg.

Klædt i sin arbejdskittel står Bertel Thorvaldsen med ryggen mod den vedbendklædte mur (på Nysø?). De sammenknebne øjne og den svage uskarphed indikerer en eksponeringstid på 7-10 minutter (1840) eller 2-5 minutter (1843).

Samling: Thorvaldsens Museum.

havns Bymuseum. Det tredje daguerreotypi, som Neubourg kan have "aftaget" i den danske hovedstad er dog det mest interessante.

Med Neubours veludviklede forretningssans var den nyligt hjemvendte 70-årige verdensberømte billedhugger Bertel Thorvaldsen et oplagt fotografisk emne. Aymand Neubourg kan have aftalt et tidspunkt omkring den første august 1840 for en "aftagelse". Stedet var oplagt, uden for Thorvaldsens nyindrettede atelier i den sydlige ende af Charlottenborgs gård på Kongens Nytorv (1). Sagkyndige mener dog at vinduesfaget til venstre i billedet ikke er den type, som findes på Charlottenborg. Hermed opstår muligheden for, at det er optaget på godset Nysø ved Præstø, hvor Thorvaldsens velynder Christine Stampe havde bolig. Optagelsestidspunktet vil i så fald være efter Thorvaldsens sidste rejse til Italien - altså 1843 - året før hans død!

Den statelige billedhugger har taget opstilling ved siden af et basrelief: "Diana og Jupiter", som han havde givet baronesse Stampe i fødselsdagsgave den 26. april 1840.

Daguerreotypiet

Den aldrende billedhugger er gengivet spejlvendt, med en næsten levende menneskelighed, som er ganske usædvanligt for et daguerreotypi, hvis det virkelig er "aftaget" så tidligt som i 1840.

På billedet ser vi Bertel Thorvaldsen med venstre hånd gøre den specielt italienske gestus til afsværgelse af onde øjne. Skulle det virkelig være muligt, at den store billedhugger, som har genskabt alverdens guder og mennesker, var mistroisk over for den ny teknik, som Neubourg helt sikkert har forklaret Thorvaldsen alt om - at blive "aftaget" på et daguerreotypi?

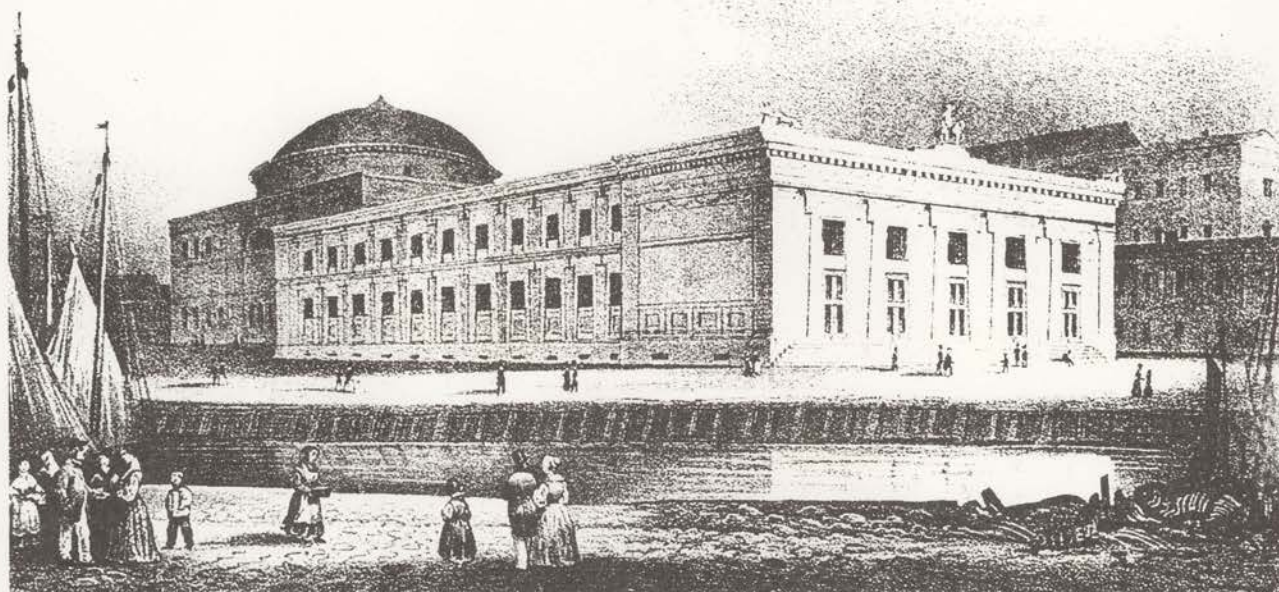
Kunne det tænkes at "fingerplaceringen" ganske simpelt skyldes Depeyrens konfraktur, som er hyppig hos ældre mænd, især ved 4-5 finger, og diabetes patienter? Eller simpelt gigt efter de mange års arbejde med marmor?

(2).

Tak til:

GOECKER
PROF-SERVICE
35 82 11 00

prof Aps
Colorservice

Litografi fra 1846. Museet blev åbnet 1848. Maleren Jørgen Sonne havde endnu ikke udstyret facaden med sin berømte frise af Thorvaldsens hjemkomst fra Rom med alle sine kunstværker som en gave til sin fødeby. Frisen blev malet 1846-48. Det kgl. Bibliotek.

Johannes Jæger

Lykkeligvis kan vi i dag glæde os over det smukke billede, hvilket vi kan takke den svenske hoffotograf Johannes Jægers efterkommere for.

Johannes Jæger fra Berlin slog sig i 1858 ned i Sverige og blev en succesrig fotograf. Han erhvervede helpladedaguerreotypiet for 1.000 mark, men i 1890 rejste han tilbage til Tyskland, hvor det desværre gik dårlig for hans fotografiske virksomhed. 1894 kom han igen til Stockholm i anledning af en fotografisk udstilling i Industripaladset fra 3.-18. november. Han medbragte billedet og viste det frem for tidens førende fotografer. Fotograf Frederik Riise (1863-1933) lånte billedet og foreviste det i Dansk Fotografisk Forening på et møde den 30. november samme år. Riise forsøgte at formidle en handel med Thorvaldsens Museum, men da Johannes Jæger forlangte 3.000 kroner for billedet, blev handlen afvist. Jæger fik daguerreotypiet med retur og havde det indtil sin død i 1908.

Hans niece Emma Mostroph Friedenau fra Berlin tilbød nu Thorvaldsens Museum daguerreotypiet for den samme pris, som Johannes

Jæger oprindeligt havde givet - og billedet blev hermed erhvervet i 1909.

NOTER:

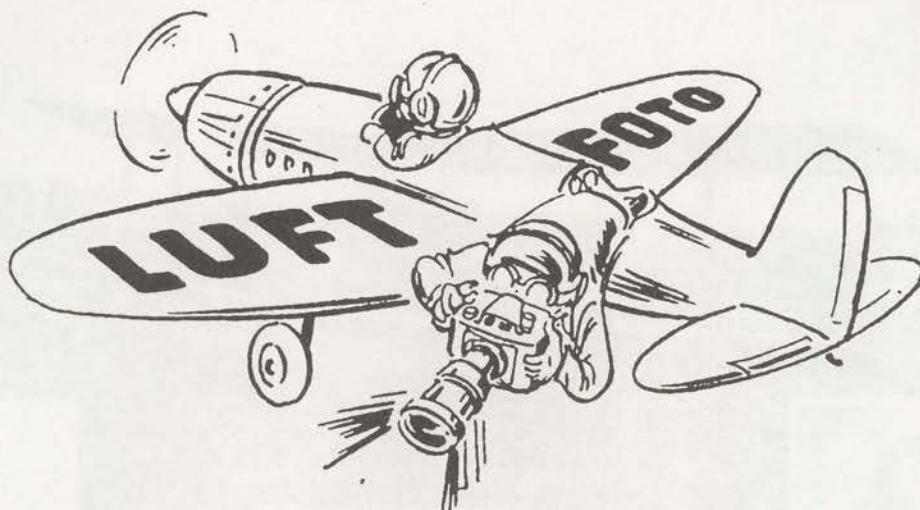
1. Objektiv nr. 45 s. 33 og 36.
2. Afdøde mag. art. Bjørn Ochsner fra Det kgl. Bibliotek har over for mig tilkendegivet, at stedet hverken synes at være Charlottenborg eller Nysø gods.

LITTERATUR:

- Adresseavisen: 27.7.1840
 Nyare Helsingborg-Posten: 15.8.1840.
 Aftonbladet, Stockholm: 10.9 og 15.9.1840.
 Beretning fra Dansk fotografisk Forening, VIII, 1894, s. 218f., 220, 229f.
 Politiken: 7.12.1894.
 F. Hendriksen: Menn. (Aarsberet.), I, 1917, s.396-97.
 Thorvaldsens Museum Aarsberetning 1917.
 N.T.f.F. VI, 1922, s.1-5.
 N.T.f.F. X, 1926, s.81-82 og 114-115.
 D.f.T. XLIV, 1922, s. 2ff.
 Robert Meyer: History of Photography, Jan. 1978, p.85-87.
 Bjørn Ochsner: Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920. Kbh. 1986.
 Louis E. Grandjean og Albert Fabritius: Den lille portrætkunst. Gyldendal 1949.

Set fra luften

- Sylvest Jensen og den danske bondegård.

Med udgangspunkt i artiklen "BALLON TRIP 1890!" Objektiv nr. 33 (1985) side 26/36 har forskningsbibliotekar, cand. scient. Henrik Dupont og cand. mag. Arne S. Andersen fra Det kgl. Bibliotek m.fl. udgivet en bog med ovennævnte titel i anledning af bibliotekets 200 års jubilæum som offentligt national bibliotek. Bogen er et væsentligt bidrag til beskrivelsen af et kapitel i dansk fotohistorie.

Henrik Dupont

Bogen indeholder en kort historisk oversigt omkring luftfotografiet i Danmark og en biografi om Viggo Sylvest Jensen og hans etablering af Sylvest Jensens Luftfoto. Selve Sylvest Jensens samling omtales mere dybtgående i en artikel af Arne Andersen, hvori der gives en beskrivelse af de mange forskellige delsamlinger, dels deres omfang historisk dels de forskellige karakteristika og samlingens udbredelse indenfor Danmark. Der gøres endvidere rede for de forskellige tilgange til samlingerne, således at man kan få et indtryk af mulighederne for at finde et billede fra sin egen hjemstavn. I dette afsnit omtales ligeledes konkurrerende firmaer, hvis samlinger også er i bibliotekets eje.

Et afsnit af tidligere overinspektør ved Frilandsmuseet Peter Michelsen, fortælles om hvorfor det så sådan ud, byggeskikken omkring de danske gårde, dels forskellige regionale karakteristika dels en mere historisk udvikling af gårdtyperne. Derudover kommer Peter Michelsen ind på, hvad der i øvrigt kan læses af luftfotografiene.

I hovedkapitlet har museumsinspektør Mette Skougaard og arkitekt Jesper Herbert Nielsen udvalgt en række gårde fra forskellige egne af landet og følger via luftfotografiene disse gårdes udvikling over en knap 50-årig periode, for derved at belyse ændringer i såvel gårdenes byggestil som i funktionerne indenfor såvel gård som tilhørende arealer. Til dette brug er Sylvest Jensens samling enestående, selv om billederne ikke er taget med dette for øje, men snarere for at give den enkelte gårdejer en mulighed for at pynte

sine stuer og vise sin ejendom frem. Ved dels at følge gårdene på fotografiene, dels at bruge andre kildematerialer, bl.a. mange samtaler med nuværende ejere af gårdene, er det lykkedes at skrive en spændende udviklingshistorie omkring en periode med meget store omvæltninger inden for dansk landbrug. Bogen vil forhåbentlig inspirere til yderligere anvendelse af de enorme kildeværdier, der ligger i disse billeder.

Luftfotografiene i Det kgl. Biblioteks Billedsamling er adskilt i en særlig Luftfotosektion, der for tiden befinder sig i magasiner i Havnegade, men får bedre placering når de nye lokaler i Havnefronten tages i brug i 1996. Biblioteket har lige siden 1913 købt eller har fået luftfotografier til sin samling, hvormed Billedsamlingen råder over et meget imponerende udsnit af de billeder der overhovedet er taget fra luften over Danmark. Dette gælder lige fra de første bevarede ballonoptagelser i 1890, til de nyeste overflyvninger af landet i 1:25000 fra 1988.

Langt de fleste billeder har vi i såvel negativ som positiv, samlingerne omfatter såvel optagelser taget skråt, med henblik på illustration, som optagelser taget som lodbilleder med det primære formål at anvende dem ved kortproduktion og kortrevidering. Biblioteket modtog i 1960'erne en række mindre samlinger, udover de enkelte billeder, der i perioden fra 1913 var indkommet til afdelingen. En række mindre firmaer måtte i midten af 1960'erne ophøre med luftfotografering og deres samlinger af positiver og negativer blev reddet, ved at biblioteket enten overtog eller købte for en symbolsk betaling. Kun en mindre del af

Gipsy Moth flyvemaskinen med hvilken Viggo Sylvest Jensen (1910-1959) indledte sin karriere indenfor den private luftfart. Til venstre V.S.J. og hans svoger luftfotograf Evald Bech Holtz. Samling: Det kgl Bibliotek.

disse samlinger blev i første omgang optaget i samlingerne, formodentlig pga. ressourcemangel. De fleste af billederne kom i magasin, uden mulighed for at kunne bruges af publikum, idet disse ikke blev omtalt i publikationer. I starten af 1980 modtog afdelingen de historiske billeder fra Geodætisk Institut og herefter blev der gjort noget mere reklame for samlingen af luftfotografier, der hurtigt viste sig at blive meget efterspurgt. De blev straks anvendt af lokalhistorisk interesserede, de blev anvendt i forbindelse med skelsager og andre tvister omkring huse og grundens tidligere udseende, og endelig blev de anvendt i eftersøgningen af forurenede grunde. Den store interesse omkring forurening førte til, at anvendelse af luftfoto blev en af mulighederne, dels kunne lodbilleder fortælle om spor i terrænet, dels kunne skråoptagelser af såvel byer som enkelte fabrikker, fortælle mere detaljeret eller give spor at gå videre efter. Det var i første omgang de historiske optagelser fra Geodætisk Institut, og samlingerne efter Aero-Expres og Nowica, der kunne anvendes. Ålborg og Odense luftfoto var i større udstrækning billeder af enkelte gårde. Da biblioteket i 1989 blev tilbudt den absolut største samling i landet, nemlig Sylvest Jensens Luftfotosamling, var der ikke tvivl om vores interesse, idet denne samling vil supplere og kraftigt udvide vore øvrige samlinger af luftfotografier. Det lykkedes at erhverve samlingen, der dog var så kostbar, at samlingen måtte drives efter reglerne om indtægtsdækket virksomhed, hvis den skulle fortsætte; der var ikke ressourcer til at forøge den almindelige samling med så mange billeder som de ca. 2,5 mill. enheder udgjorde. Siden 1990 har luftfotografiene derfor udgjort en særlig sektion indenfor Billedsamlingen, med andre regler for betaling mm. end den øvrige samling.

Det er enestående, at det er lykkedes at samle en så forholdsvis komplet samling af billeder indenfor ét område. I de fleste andre lande er billederne enten slet ikke optaget eller er blevet spredt på mange forskellige samlinger, og i endnu flere tilfælde er samlingerne destrueret. Det er dog ikke problemløst at passe så store samlinger; vi står over for store problemer, negativer af nitrat, der er såvel brandfarlige som meget let nedbrydelige, og de mange billeder er dyre at håndtere, idet der naturligvis ikke er samme efterspørgsel som efter helt nye billeder. Billedsamlingen er en blanding af museum, arkiv og billedbureau, med alle de forpligtelser det medfører at bevare en del af landets visuelle kulturarv.

Publikationen blev Kort- og Billedafdelingens bidrag til jubilæumspubliceringerne i jubilæumsåret. Bogen blev produceret i et samarbejde med Landbohistorisk Selskab ved lektor Claus Bjørn, der fungerede som redaktør på bogen ved at indsamle den fem forfatters indlæg, læse korrektur og ordne de praktiske sider af bogproduktionen. Fra Det kgl. Bibliotek medvirkede endvidere bibliotekskonsulent Marianne Alenius ved bogtilrettelæggelsen samt Jesper Herbert Nielsen. På november-mødet skal vi træffe to af forfatterne til bogen og i december nummeret af Objektiv vil cand. mag., Arne S. Andersen beskrive Sylvest Jensens Luftfotos spændende historie.

124 sider indb. Ca. 69 fotografier og kort. Udgivet af det kgl. Bibliotek og Landbohistorisk Selskab 1993. ISBN 87-7526-133-2. Kr. 188,-.

Hugo Matthiessens Køge - oktober 1914

Brogade 16.

Borgmester Hans Christensens dobbeltgård opført 1636.

Køge anno 1914

Hugo Matthiessen skrev om Brogade, at den blev meget ødelagt ved den "forfærdelige Ildebrand som i Juni 1633 rasede over det gamle Køge". Efter branden opførtes i 1636 af borgmester Hans Christensen (1646-1657) Brogade 16. Da fotografiet blev optaget havde købmand Fritz Lander haft sin forretning i fem år, desuden var der Køge Blomsterforretning og i gården øldepot for Carlsberg. Den gamle gård er et af byens mest interessante bindingsværkhuse.

Den smukke bog kan stadig købes og er rigeligt pengene værd!

Ida Haugsted:

Hugo Matthiessens Køge oktober 1914.

Format: 20,5x20,5 cm. 108 sider. Stift bind. Forlaget Hikuin 1993. kr. 148,-. ISBN 87-87270-60-9.

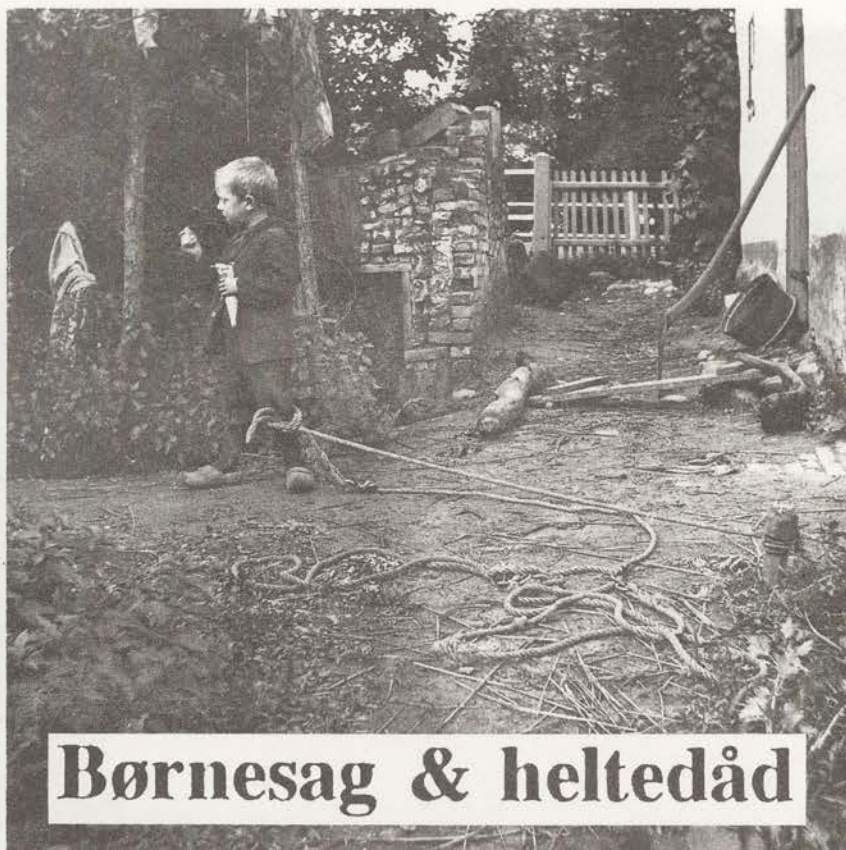
Henning Goldbæk: En beduin ved navn Gustave. Tre essays om orientalismen i Baudelaires og Flauberts tidsalder. (Museum Tusulanums Forlag, 112 s., kr. 140,-).

Fotografier fra Nilen

Fra 1849-51 var forfatteren Gustave Flaubert på rejse bl.a. til Ægypten med fotografvennen Maxime du Camp hvis enestående fotografiske værk har været omtalt i Objektiv nr. 55/1991. Gustave Flaubert kedede sig gudsjammerligt - kun de sporadiske oplevelser af krig, vold og pest kunne rive forfatteren væk fra sin yndlingslæsning: kriminalromaner. Dog kunne et besøg hos kurtisanen Kutcuk Hanem få hans lemmer på fode!

Maxime du Camp nød til gengæld rejsen og optog en række enestående prospekter af fortidens mange gravtempler m.m. Et udvalg af optagelserne er nydeligt gengivet.

FOGTDALS
**ILLUSTRERET
TIDENDE**

Børnesag & heltedåd

Således kunne man selvfølgelig godt overlade ungen til sig selv - tøjre ham som en lænkehund. Peter Elfelt ville selvsagt appellere til de bedre følelser - omkring år 1900 gjorde man det ikke forgæves. DR's arkiv.

Herman Bang er i byen

Det er beundringsværdigt hvad reportagefotografen kunne fastholde af tidens ånd og stemning ved hjælp af "primitive" kameraer - besværlige, tunge, klodsede og langsomme som de var. Researchteam på Fogtdals forlag er "ørne" til at finde det rette billede som giver dækning for teksten.

Vi er nået til århundredskiftet. To fotografier overskygger de mange. Det havde IKKE været børnenes århundrede. Peter Sabroe, A.C. Meyer og Michael Henriues, grundlæggeren af Børnenes Kontor satte fokus på børnesagen.

Peter Elfelt bidrog beskedent med en serie fotografier - her billedet af det tøjrede barn fra Helsingø, en nabo til "Nellerødmanden". Ålborgfotografen Heinrich Tönnies uforglemmelige sceneoptagelse i Håndværkerforeningens lokaler i Ålborg. Et eminent intuitivt blik af fremstillingen af natten, da Dannevirke blev rømmet i 1864, fra romanen Tine. Illustreret Tidende er et billedhefte som Broby Johansen villet have elsket. Bestillingstelefonen er 33 15 86 86.

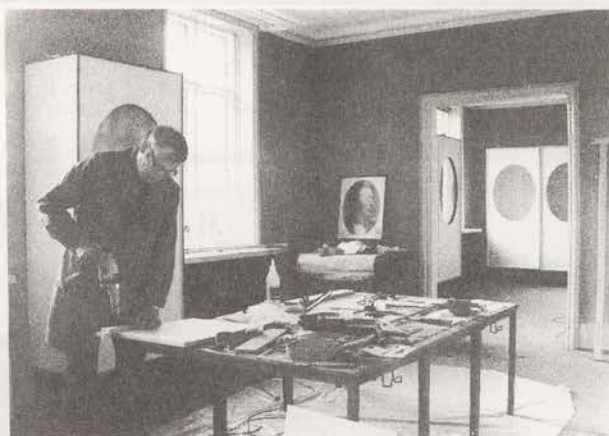
Den 31. maj 1899 optog Heinrich Tönnies dette fremragende fotografi af forfatteren Herman Bang under sit one-man show.
Samling: Lokalhistorisk Arkiv for Aalborg Kommune.

Et farvel - og en tak!

Foto: Poul Pedersen, Århus 1994

Afgående museumsleder Sigfred Løvstad.

At udføre sine pligter som museumsleder indebærer alsidige situationer!

Flemming Berendt

MUSEUMSLEDEREN Sigfred Løvstads ansettelse i 1984 er et fornemt udtryk for, at det IKKE er længden af ens livsindsats, som er afgørende. Da Sigfreds biografi og museets opbygning samt indvielse i august 1984 er beskrevet ved flere lejligheder i *Objektiv*, skal vor hyldest koncentreres om hans personlige betydning for Dansk Fotohistorisk Selskab helt tilbage til dets stiftelse i 1975, hvor han var blandt de første medlemmer.

SAMPLEREN Sigfred Løvstad's interesse, evne og målbevidste indsamling af fotografika, ikke mindst utensilier og efemera gennem mere end 35 år har fået en uvurderlig betydning for *Objektiv*, det første fotohistoriske tidsskrift i Danmark.

Det er bl.a. de oversete, ydmyge og tilsyneladende værdiløse fotografiske ting hans samlermani har indfanget og dermed givet forskeren de småbrikker, hvoraf fotohistorien bliver in-

teressant og får bredere betydning.

Som fotohistoriker og redaktør af *Objektiv* har Sigfred's altid velvillige bidrag af dokumentarisk materiale, samt åbenhjertige og imødekommende væsen været en vedvarende inspirationskilde i arbejdet på at skabe et tidsskrift hvorom nu afdøde førstebibliotekar ved Det kgl. Biblioteks Kort- og Billedafdeling mag. art Bjørn Ochsner sagde: "samarbejdet mellem D.F. og D.F.S. vil skabe respekt omkring dansk fotohistorie".

REGISTRANTEN på Danmarks Fotomuseum har sørget for, at dets magasiner er registreret, bibliotekets reoler fyldte og indeholder grundlaget for en fotohistorisk forskning i tiden fremover.

Forhåbentligt vil Sigfred Løvstad i de kommende år berige os med artikler om dansk fotohistorie, biografier om pionererne samt anekdotiske erindringer fra sit eget liv med fotografika. Derfor skal der på dagen ikke blot lyde en TAK for, hvad du har betydet for vore medlemmer, men også ønsket om mange aktive år.

Danmarks Fotomuseums nyerhvervede H.W. Bissen skulptur med fotografierne.

Foto: Sigfred Løvstad

Et goddag - og lykke til!

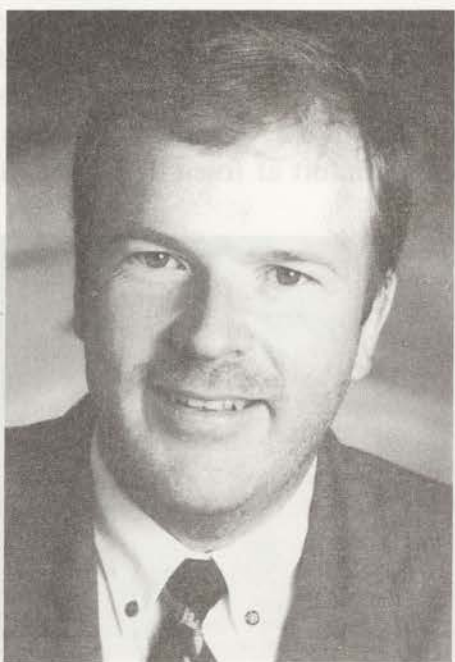

Foto: Gunnar Merrild Fotografi 1994

Tiltrådte museumsleder Bjarne Meldgaard.

Bestyrelsen for Danmarks Fotomuseum skulle næsten 30 ansøgninger igennem, før man kunne udvælge den ny leder for Danmarks Fotomuseum. Det blev den 37 årige Bjarne Meldgaard, bestyrelsesmedlem i "Danmarks Fotomuseums Venner" samt mangeårigt medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab.

Bjarne er udlært hos ASK Foto i Herning. Mange husker ham som en venlig, dygtig, initiativrig og kyndig sælger. En yderligere dygtiggørelse var helt naturlig, og efterhånden blev det til en merkonomeksamen i markedsføring. Hans næste arbejdsplads blev i reklamebranchen, bl.a. hos PEJ-gruppen og Rosendal Reklame/Marketing. Det blev også til en videoreudbygning af de fototekniske færdigheder hos Studio 1-2 og Gunnar Merrild Fotografi. Bjarne Meldgaard har sideløbende, inspireret af vort blad *Objektiv*, fået en voksende interesse og indsigt i fothistorien. Det bliver særlig hans evner i markedsføring og diplomatisk taktik som forhåbentligt vil føre, ikke alene til et større besøgstal, men også en bredere udadvendt politik. Af gode grunde har Sigfred Løvstad i sine "regeringsår" måttet koncentrere sig om museets opbygning, registrering m.m. Forhåbentligt vil der i løbet af efteråret være færdigudarbejdet planer for de kommende år. Bjarne får brug for mange hænder, lønnede eller ulønnede - et museum af denne størrelse kan UMULIGT drives som et one-man show. Vi ønsker held og lykke med stillingen.

10

ÅR

DANMARKS FOTOMUSEUM

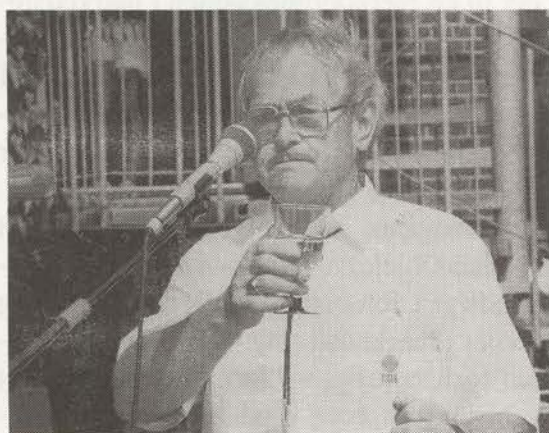
Flemming Berendt

I sol, sommer, og 30 graders varme fejrede Herning med virkelig bravur museets 10 års jubilæum. De ca. 150 gæster blev modtaget af en flagallé, som viste vej om bag museet, hvor Herning Byråd, dvs. skole- og kulturudvalget havde opstillet åbne telte på en skyggefuld plet, her kunne gæsterne slå sig ned efterhånden, som de ankom.

Klokken 14:00 bød museumsbestyrelsens formand Hugo E. Madsen borgmester Hilmar Sølund og frue, Sigfred Løvstad, Bjarne Meldgaard samt øvrige gæster velkommen. Borgmesteren fik ordet, der på engelsk bød et dame- og mandskor fra Canada velkommen. Koret indledte festlighederne med tre canadiske sange, sluttende med Happy Birthday to you - alle istemte. Borgmesteren takkede på byens vegne og overrakte en mindegave til dirigenten.

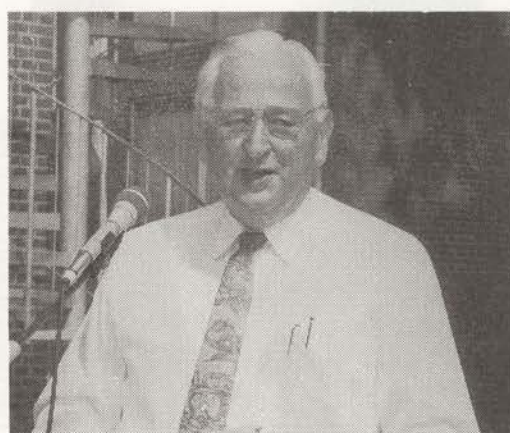
Arrangørerne omdelte derefter en fællessang: "Museumshymne 1924-1984-1994", på melodien: "Jeg vil så gerne eje et fotografi af dig", skrevet af Erik Storél i Herning. Sunget første gang ved museets indvielse i 1984. Intet øje var tørt!

Dagens hovedtaler fik nu ordet. Borgmester Hilmar Sølund fremhævede i sin tale den store indsats, der fra alle sider var gjort, for at museet kunne blive en realitet for 10 år siden. Sigfred Løvstad blev takket for hans storsind og kolossale arbejde. Museets ny leder, Bjarne Meldgaard, blev ønsket tillykke med sin nye stilling med håb om fortsat fremgang for museet. Tiden var nu moden til et musikalsk intermezzo. Sonate i H-mol af Scarlatti blev smukt spillet af Bjarne Meldgaard's frue Frauke Meldgaard - yderligere blev en klarnetpolka fremført af fruene og Dorthe Gade.

Hugo E. Madsen

Ceremonimester Hugo E. mente, at sulten, og især tørsten, havde meldt sig hos forsamlingen, hvorfor han bød dem velkommen til de festopdækkede borde. En meget lækker og sommerlig menu blev nu serveret ved et tagselv bord. Vand, øl, og vin ad libitum - afsluttende med kaffe og småbag.

Borgmester Hilmar Sølund.

Næste taler var tidligere formand for Museets Venneforening Jens P. Jensen fra Holstebro, som i ordrige vendinger spandt en historie på fortid og nutid, hvorefter han overrakte fødselaren en computer med hilsen fra Kodak a/s, Gabs A/S, Danmarks Fotohandlerforening og Danigesta A/S, og Danmarks Fotomuseums

Venner. Forsamlingen udråbte et trefoldigt hurra. Næste hyldesttaler var Dansk Fotohistorisk Selskabs formand Tune Laug, som takkede Sigfred Løvstad for, hvad han og museet havde betydet for vort selskab. Tune beskrev samleren i to kategorier I & II - den første samler for sig selv, den anden samler for at give almenheden frugterne af sin samlermani. Sigfred tilhører kategori II.

Tune Laug og redaktør Flemming Berendt, som kort beskrev gaverne, overrakte nu medlemmernes jubilæumsgaver. Selskabets bestod af fire billeder, de tre med relation til dansk fotohistories tidlige periode: tre litografier, henholdsvis af Christian d. VIII, H.C. Ørsted og en ukendt mandsperson. Desuden et litografi af Børsen i Paris efter et daguerreotypi. Tune Laug overrakte en personlig gave, et fotografisk menukort - trykt på silke fra 1885. Sven-Olov Sundin fra fotomuseet i Osby skænkede en kopi af "Photographisk Haandbog" af C. Pill fra 1861. Kamerateknikeren på Frederikssundsvej overdrog et gammelt filmfremviserapparat. Ole Schelde et specielt dia/film projektionsapparat. Flemming Berendt skænkede et tidligt kvindestudie fotograferet af Peter Elfelt, tillige med en samling breve fra hoffotografen. Til sidst modtog Sigfred Løvstad fra D.F.S.'s medlemmer, i anledning af 70 års dagen, to bambusstole med tilhørende rundt bord.

Som repræsentant for naboen, Herning Museum og Nationalmuseet, fik museumsdirektør Ulla Thyning ordet. Hun takkede Sigfred Løvstad for det store arbejde - specielt den professionelle måde, hvorpå museet var opbygget, ikke mindst de deponerede effekter fra Nationalmuseet. Et tillykke med 70 års dagen samt overrækkelse af en flaske og to glas. Ulla Thyning afsluttede med et trefoldigt hurra.

Fotograf Niels Anders Søfelde rettede også en tak i anledning af 10 års dagen samt fødselsdagen, samtidigt fik museet overrakt en meget sjælden fotohistorisk receptbog, som havde tilhørt hans oldefar.

En tidligere ansat, Birgit Kjær fik ordet. Hvad andre ikke havde fået sagt, blev nu med bestemt røst fremført. Birgit berettede, fremhævede og klargjorde i utvetydige vendinger det bydende nødvendige i, at Danmarks Fotomuseum får tildelt nogle bevillinger til mere personale, hvis museets intentioner skal virkeliggø-

res. Afslutningsvis takkede Birgit for den tid hun havde arbejdet på museet og ønskede det al mulig fremgang.

Til sidst takkede Erik Schrøder, nuværende ansat medhjælper, for hvad det arbejde, han havde udført for museet, havde betydet for ham i hans arbejdssituation - begge ønskede de tillykke med museumslederens runde år!

Efterhånden var Sigfred Løvstad's takkeliste en alen lang, Hugo E. gav ham nu ordet. Han takkede borgmester, sangkor, de mange talere - og for de mange gaver museet havde modtaget på dagen, hvoraf enkelte var af særlig stor værdi. Museets konsulent Flemming Berendt blev takket for de mange fotohistoriske klenodier "indfanget" i hovedstaden gennem årene. Der lød en TAK til alle andre, som havde bidraget gennem årene. Det store øjeblik kom, da Bjarne Meldgaard blev kaldt til talerstolen for at få overrakt museets nøgler. Hermed var Danmarks Fotomuseums skæbne lagt i nye hænder. Et øjeblik stilhed faldt over forsamlingen, inden man klappede taktfast.

Formanden for museets bestyrelse Hugo E. Madsen takkede for museumlederens indsats gennem årene med håbet om et langt og godt otium. Hugo tog derefter stråhatten på for at tage den af, og bad de fremmødte udbringe et leve for museet - tre lange afsluttende med ordet: FOTO!

Den ny museumsleder Bjarne Meldgaard fik nu ordet. Han takkede for tilliden, og med et humoristisk blink i øjet belærtes vi om at "EFTER EN SAMLER KOMMER EN SPREDDER" - museets opbygning er tilendebragt, NU skal det MARKEDSFØRES. Han takkede Løvstad og ønskede tillykke med de 70 år og ønsket om godt samarbejde i hans "lærlingeperiode".

Det opstillede gavebord bugnede af store og små effekter til museet bl.a. to unike reliefportrætbilleder udført af Sophus Juncker-Jensen i 1898, en gave fra Dansk Fotografisk Forening.

Dagens flotte arrangement var ved at være til ende. Danmarks Fotomuseums bestyrelsesformand Hugo E. Madsen havde, med kommunens medhjælpere, arrangeret, udført og fuldendt en virkelig flot jubilæumsdag og fødselsdagsfest for museets stifter og første leder.

De canadiske sangere sluttede med Happy Birthday to you.

Bjarne Meldgaard er ved at finde melodien....

Sigfred Løvstad med sit kommende arbejdsredskab - en computer.

D.F.S.'s formand Tune Laug.

Sigfred, Tune og Flemming fremviser de sjældne litografier.

To stole og et bord til at nyde sit otium ved.

Ulla Thyring overrækker otium-dråber med glas.

Efter en SAMLER kommer en SPREDER var Bjarnes lakoniske replik efter at have fået museets nøgler overrakt.

Nuværende fotografmester Poul Pedersen, F.B., og forhenværende fotografmester Jørgen Gregersen.

Sigfred byder Bendt Mathiasen velkommen.

To fotografer, Niels Resdahl og Poul Pedersen.

Museumsleder Sigfred Løvstad med frue flankeret af Tune, Niels, Flemming og Hugo. Kaj var fotograf.

Museumsklenodie 7

DET PHYSISKE CABINET

ELLER
BESKRIVELSE OVER DE TIL EXPERIMENTAL-PHYSIKEN
HENHØRENDE VIGTIGSTE INSTRUMENTER,
TILLIGEMED BRUGEN DERAFF.

UDGIVET

AF

A. W. HAUCH,

Overkammerherre, Overhofmarskal, Overstaldmester, de Kongelige Ordrenes Vicekanter, Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrog, Dannebrogsmænd, Dr. Philosophin, Chef for det store Kongelige Bibliotek, det Kongelige Mynt- og Medalje-Cabinet, det Kongelige Kapel, den Kongelige Materiensamling, det Kongelige Museum for Naturvidenskabernes og den Kongelige Kobberstikning, første Medlem af Commissionen angaaende de i Danmark værende Oldsagers Bevaring og Afsendelse, Præsident for det Kongelige danske Videnskaberens Selskab i Kjøbenhavn og for det Kongelige Selskab til Feterinnirkynghedens Fremme, Eresmedlem af det Kongelige Academie for de skjøne Kunster, af det Kongelige medicinske Selskab, af det Kongelige nordiske Oldskriftselskab, af det Skandinaviske Litteratur-Selskab, af Samfundet til den danske Litteraturs Fremme og af Selskabet til Naturlevens Uilbredelse i Kjøbenhavn, Medlem af Videnskaberens Selskab i Stockholm, af det norske Videnskaberens Selskab i Trondhjem, af det kirkyrrelige Mainziske Academie, af det Keiserlige Pharmaceutiske Selskab i St. Petersborg, af det naturforskende Selskab i Berlin, af det matematisk-fysiske Selskab i Erfurt, af det italienske Academie for de skjøne Kunster i Livorno og af Academiet i Alexandria.

FØRSTE DEEL.

ANDET HEFTE,
MED 30 KOBBERE.

KJØBENHAVN.

PAA DEN GYLDENDALSKE BOGHANDLINGS FORLAG.

TRYKT I BLANCO LUNOS BOGTRYKKERIE.

1838.

Det er lykkedes Danmarks Fotomuseum at erhverve en enestående bog fra 1838, "DET PHYSISKE KABINET" udarbejdet af A. W. Hauch publiceret i mindre end 40 eksemplarer. Et nationalt klenodie, som bl.a. beskriver camera obscura og laterna magica. Værket blev beskrevet i Objektiv nr. 55/1991.

Preus Fotomuseum i Horten købt af den Norske Stat!

Foto: MORTEN THORIKLDSEN, Norge

Flemming Berendt

Kulturminister Åse Kleveland og museumsdirektør Leif Preus.

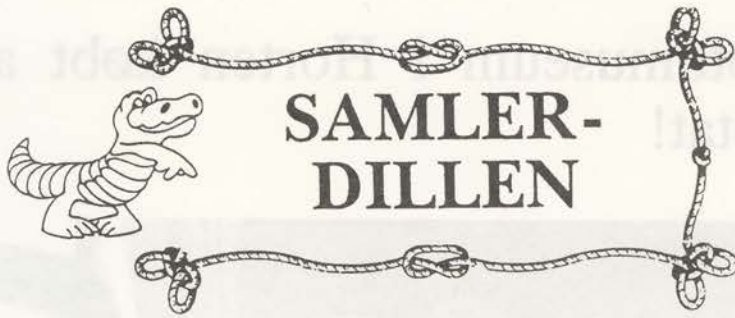
Den norske stat fik sit "GULDÆBLE", pris 46 millioner norske kroner. Kulturminister Åse Kleveland kunne på en pressekonference torsdag den 26. maj meddele, efter årelange forhandlinger, at dette var prisen, man var blevet enige om. Hermed var nordens største og fineste samling af fotografika sikret for eftertiden!

Åse Kleveland fremhævede i sin tale at Norge hidtil ikke havde haft et offentligt museum, som satsede på fotografika og den fotografiske billedkunst.

Med købet af Leif Preus store samling var der rådet bod på dette, og formålet var at etablere et nationalt museum på dette grundlag. Museet skal kunne byde på faste og skiftende udstillinger - overtagelsen sker til januar og indvielsen vil finde sted i løbet af 1995.

Leif Preus fortalte, at en forudsætning for museets etablering var, at museet blev i hans hjemby Horten - hvilket nok må forundre, idet landets hovedstad ligger mindre end 90 kilometer fra Horten. Preus understregede yderligere, at den kolossale opbakning fra fagfolk,

samt det lokale samfund, havde bidraget væsentligt til udfaldet. Købesummen på de 46 millioner skal ikke udelukkende dækkes af staten, idet Vestfold og Borre kommune hver bidrager med 5 millioner kroner. Hertil kommer, at forsvarsministeriet påtager sig at indrette de fornødne lokaler på 1400 kvadratmeter. Leif Preus bliver museets første direktør. Under hans sagkyndige ledelse vil fotomuseet blive opbygget - en medarbejderstab på ca. 10 personer vil efterhånden bemane "NORSK MUSEUM FOR FOTOGRAFI - PREUS FOTOMUSEUM". Adressen bliver Karljohanvern Horten, samme bygning som marinemuseet. Pompøst skulle det være, og pompøst er det blevet. Hvorledes man har tænkt sig at financiere de løbende udgifter fremover meddeles der intet om - entreindtægten kan næppe række til. I Dansk Fotohistorisk Selskab glæder vi os over den lykkelige udgang og vil kvittere med en række artikler fra museets arkiver - hentet hjem af en forudseende redaktør for mere end 10 år siden!

SAMLER-DILLEN

"Perfectionéé", 1880
 (#1.001) DM 2.040,-
 \$ 1.244.- / £ 775.-

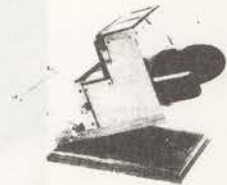
"Hesekiel-Tropical Reflex", 1893
 (#1.376) - DM 4.200,-
 \$ 2.478.- / £ 1.680.-

"Minox Riga", 1938
 (#1.270) - DM 2.640,-
 \$ 1.558.- / £ 1.056.-

"Cinematographe E.V. Lapiere", 1900
 (#1.117) DM 2.400.-
 \$ 1.464.- / £ 912.-

"Ives' Kromskop", 1899
 (#1.026) - DM 3.600,-
 \$ 2.124.- / £ 1.440.-

"Polyorama Panoptique", 1840, (#934) DM 2.640,-
 \$ 1.610.- / £ 1.003.-

"Nebelbilder-Laterne 'Bing", 1890
 (#985) DM 2.280,-
 \$ 1.391.- / £ 866.-

"Le Taxiphote", 1910
 (#588) DM 2.160,-
 \$ 1.318.- / £ 821.-

Bi-unial magic lantern, 1880
 (#1.401) - DM 6.600,-
 \$ 3.894.- / £ 2.640.-

De store fotografika-auktioner hos "TEAM-KÖLN" er et internationalt barometer. Priserne er ganske høje, men et godt fingerpeg for det europæiske prisniveau.

"Nikon-S-3", 1958
 with housing + 4 tele-
 lenses.
 (#278/86) DM 25.320,-
 \$ 15.450.- / £ 9.625.-

"Nikon-S outfit", 1952
 (#910) - DM 5.760,-
 \$ 3.398.- / £ 2.304.-

"Rotocamera 6070", 1980
 (#364) DM 9.000,-
 \$ 5.490.- / £ 3.420.-

Medlemmer der måtte ønske at få fotografika solgt på ANVISNINGSSALGET torsdag den 15. december bedes kontakte Niels Resdahl Jensen senest den 1. november og rekvirere liste. Telefon 31 62 09 62 eller på mødeaftenen den 24. november.

Frederiksberg auktionen

Fredag den 1. juli var dagen for den store auktion over resterne af FAG-FOTO på Frederiksberg Alle. De første købere mødte tidligt op for at få de bedste pladser. Lidt efter klokken 14:00 var der fuldt hus og auktionen kunne begynde. Suppleret af de mange medhjælpere gik auktionarius i gang med at svinge hammeren, til tider lidt hæsblesende. At "tabe" en kunde på gulvet skal helst undgås. Men 587 numre plus lidt ekstra på en eftermiddag skal give tempo, men dette er vel vilkårene i dag. Det er næsten umuligt at have

nogen mening omammerslagspriserne - de er jo afhængige af antal købere og liebhavere. Er fremmødet for lille vil en form for lurepasseri gøre sig gældende. Auktionskatalogets limitpriser blev i mange tilfælde underbudt, også hvor der var tale om finere ting. Efterhånden som temperaturen steg, begyndte auktionarius små vittige bemærkninger at blive sarkastiske, men der var INGEN som gad at købe de pærer! En omsætning på ca. 250,000 var vel ikke så galt endda. Vi forudser et gensyn om et årstid.

Man venter på et bud....

Foto: Tine Laug.

Auktionsleder og assistent i et afslappet øjeblik.

Foto: Sigfred Løvstad.

FREDERIKSBERG AUKTIONSHUS

Pile Allé 15 - 2000 Frederiksberg
Tlf.: 33 25 50 22 - Fax: 33 25 06 22
Hverdage 12.00 - 17.00 - tirsdag lukket.

Mary Willumsen fotografier 1914-1922

Andrew Daneman

Mary Willumsen fotograferet af Harald Axel Larsen ca. 1907.

Når Ny Carlsberg Glyptotek den 4. oktober åbner en udstilling med fotografen Mary Willumsens (1884-1961) fotografier vil en drøm gå i opfyldelse hun næppe havde troet muligt. Udstillingen omfatter alle Mary Willumsens hidtil kendte billeder fra Helgoland og Fanø med de velkendte motiver, flotte damer og unge piger, med og uden badedragt, eller underlinned.

Udstillingen er tilrettelagt af Andrew Daneman, som har efterforsket Marys liv og billedproduktion.

Mary lærte at fotografere af sin første mand Harald Axel Larsen - sønnen Svend Børge Larsen født i 1912 har fortalt om sin ungdom. Ved faderens død i 1913 kom han i pleje hos sin bedstemor fra to til elleve årsalderen.

Da Svend vendte hjem i 1923, 11 år gammel var Marys fotografering på Helgoland slut, en politianklagen droppet og moderen nævnte aldrig dette for drengen.

Mary Willumsen havde da giftet sig igen i 1917 med Jens Georg Ludvig Willumsen.

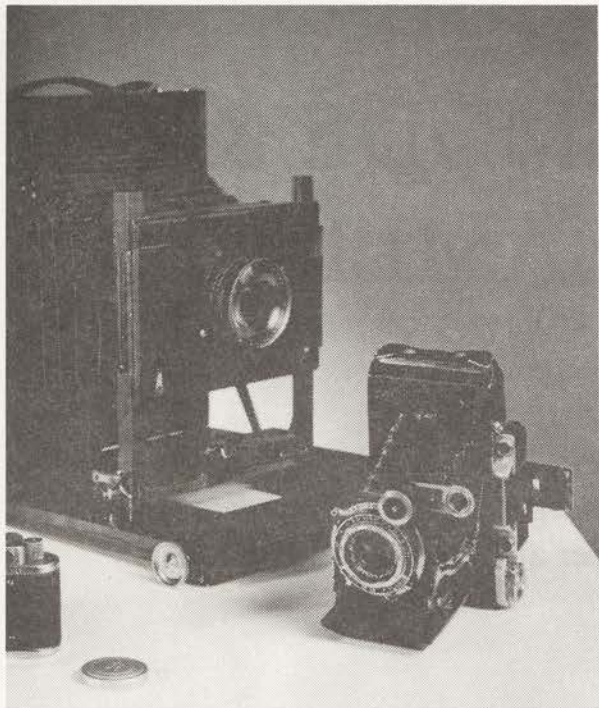
Svend Børge Larsen beretter at han tydeligt husker mørkekammeret på trappegangen i Viborggade 18, hvor ægteparret fremkaldte de mange postkort som skulle leveres. Han hørte Ludvig tælle sekunderne højt, medens postkortene blev eksponeret. Svend fik engang lov til at tage et færdigfremkaldt postkort op af den emaljerede skylleskål i køkkenvasken, men det var langt fra alle postkort han fik lov at studere.

En anden gang fik han en over fingrene fordi han pillede i Marys skuffe med de nøgne postkort. "Det må du holde fingrene fra, der er ikke noget i den skuffe for dig!" - sagde fotografen striks til sønnen.

Han kan også huske at Mary var stolt over sit fotografiske arbejde. Hun betragtede det som kunst, en måde hvorpå hun kunne vise sig over for det finere borgerskab. Med 75 års forsinkelse begynder Mary Willumsens anerkendelse at overgå hendes egne forventninger. Det er til Marys ære at fotografierne udstilles i galleriet på den modsatte side af hallen til udstillingslokalet med museets egen samling af Rodin skulpturer, datidens største billedhugger!

Til lykke Mary Willumsen.

Danmarks største FOTO - loppemarked

LØRDAG DEN 1. OKTOBER 1994 fra kl. 11:00 til 16:00 arrangerer Museet for Fotokunst, støttekredsen, et loppemarked med speciale i foto- og videoudstyr, dvs. kameraer, objektiver, film, mørkekammerudstyr og meget mere.

Danmarks Fotomuseums udstilling "Hattedamer" er blevet vist på Stadsbiblioteket i Kgs. Lyngby. Størstedelen af fotografierne stammer fra fotografmester Jørgen Gregersens indsamling af visit- og cabinets foto videregivet til D.F. Jørgen Gregersen løfter på hatten for arveprinsesse Caroline Mathilde og Helle Nielsen fra kommunalbestyrelsen på åbningsdagen.

MEDLEMMER af D.F.S. er hjertelig velkommen, og vi håber mange benytter lejligheden til at bestille en bordplads. Foruden en lang række stande fra forhandlere, samlere og private, afholdes der **AUKTION** over udvalgte effekter kl. 14:00. Der bliver altså masser af gode muligheder for at gøre en god handel.

LOPPEMARKEDET holdes på Brandts Klædefabrik i Odense og henvender sig til alle med interesse for foto og video. Overskuddet går ubeskåret til museets indkøb af foto-kunst.

STANDPLADS kan reserveres ved at ringe til Jørgen Jensen Fotografi på tlf. 65 92 65 99 eller 66 17 01 47 efter kl. 17:00 - **SENEST MANDAG DEN 26. SEPTEMBER 1994.**

50 år!

Den 29. juli kunne Andreas Trier Mørch fejre sin runde fødselsdag. Andreas store interesse for stereoskopbilleder er kendt af de fleste. Hans "afslappede" måde at handle eller bytte på er et ægte udtryk for amatørens kærlighed for sin samlermani. Det store opbud på dagen var et tydeligt bevis herpå. Som anvisnings-salgsauktionarius er Andreas suveræn - ingen kan få så mange kroner i kassen på så kort tid. Til lykke med dagen.

»Dit og Dat«

LANDSMØDE & GENERALFORSAMLING 1994.

Årets landsmøde & generalforsamling måtte til megen irritation for alle udenfor Sjælland henlægges til medborgerhuset på Østerbro i København. En fyldig forklaring følger under afsnittet en redegørelse.

Loppemarked

Landsmødet startede med et stort og flot loppemarked. For at så mange som muligt, bosiddende udenfor Sjælland, kunne nå frem, blev "startskuddet" udskudt til klokken 11:00. Dørene blev åbnet og salget var straks igang. Mange dejlige ting var opstillet for salg eller bytte. Man havde fornemmelsen af at salget gik rimeligt godt. Medlemmerne hyggede sig gevaldigt med megen snak og udveksling af tips og erfaringer!

Formandens beretning

Klokken 13:30 begyndte generalforsamlingen. Jens Hammeken blev valgt til dirigent - hvorefter denne erklærede generalforsamlingen lovligt indvarslet ifølge selskabets vedtægter. Formanden Niels Resdahl-Jensen fik derefter ordet for at aflægge årsberetning overfor de 44 fremmødte.

Årets tre numre af Objektiv samt et temanummer blev nøje gennemgået idet bladet afspejler årets aktiviteter. April-nummerets originale fotografiske gengivelse af et helpladedaguerreotypi, som blev efterfulgt af en fremvisning på en mødeaften. Mag. Art. Henning Benders afsløring af måske landets ældste visitkortalbum, samt en præsentation af Tønniessamlingen i Aalborg - dette koordineret med F.B.s artikelserie "Visitkortbilledets historie" - hvor især Poul Pedersen og Eli Ponsiang gjorde sig bemærket. Poul med en samling visitkortbilleder på glittet papir og Eli med beskrivelse af de nettede billeders bagsider!

Lars Schönberg-Hemme, den utrættelige tyskersætter, præsenterede Zeiss Ikons spændende historie. Erik Fersling, REGISTRANTEN, således kaldt i folkemunde, beskrev stereofotografen Thomas Thomsen.

Fra Norge bidrog Norsk Teknisk Museums leder, civilingeniør Torleif Lindvitt med blitzfotografiens historie - et stjernesud af informationer for de interesserede. Nationalmuseets kendte museumsinspektør Ib Varnild skrev om "Det sande billede" - fotos af gl. dragter og bondekultur. Danmarks Fotomuseum er begyndt at fremvise og beskrive sine klenodier ved Flemming Berendt og Sigfred Løvstad. Fotomuseet i Litauen blev beskrevet - her havde redaktøren fået rodet tre fremmedsprogede korrespondancer sammen, hermed forkludredes de tre landes geografi - Estland, Letland og Litauen. Fotograf Alex H. Nilsson fra Middelfart museum spandt videre på stereoskopfabrikant Fangels historie. Flemming Berendt havde endnu engang fundet pikant billedkunst i Paris. Niels Resdahl beskrev herefter hvorledes vi blev bondefanget af udstillingen "Copenhagen Visual" (Sukkertoppen)- uden F.B.s foretagssomhed var det faldet totalt til jorden - for ikke at tale om den økonomiske bet Danmark Fotomuseum nær havde fået.

Temanummeret "Amatørfotografen 1839-1970" fik sin særlige omtale. I en samtale med Flemming Berendt fremkom Tune Laug med ideen om at fortælle "amatørfotografens historie" - F.B. begyndte at indsamle materiale, og i løbet af et par år blev det til nr. 62 i rækken af blade. Den sammensatte redaktion, computerudskrift Niels-Ove Rolighed samt 23 menige medlemmer og seks institutioner lagde ryg til resultatet - som har vakt stor begejstring viden om!

Formanden afsluttede med decembernummeret hvori Peter Randløv beskrev Erik Ferslings banebrydende registreringsarbejde af danske stereobilleder. Og endnu engang kvitterede E.F. med offentliggørelse af Peter L. Fangels

Selskabets kasserer Niels-Ove Rolighed måtte "forklarer" sig vedr. momsregistrering - resultatet er nu en kendsgerning.

Foto: Kaj Kempel.

erindringer. Poul Winstrøm beskrev sit STEWIN stereosystem - håndlavet "isenkram" af fineste karat. Sidst men ikke mindst Hans Berggreens gennemgang af Det kongelige biblioteks "fotografiske inkunabel", Louis de Clercq (1836-1901). Hermed var hovedparten af årets begivenheder beskrevet.

Selskabets møderække har i gennemsnit haft omkring 50 fremmødte pr. gang - hvilket har virket inspirerende på foredragsholderne. Andrew Daneman, Mogens Koch, Jacob Lautrup, Ove Lyngsie, Claus Neble, Torben Boetius, Peter Due og Niels Resdahl-Jensen - alle har de ydet et bidrag til fælles glæde. Formidlingssalg og loppemarked blev afviklet på Daugaard kro - flot fremmøde og god stemning.

Formanden takkede redaktionen samt alle bidragydere for deres indsats i årets løb - ikke mindst de ærede annoncører som muliggjorde; at aldrig har så få - fået så meget - for så få penge. Vel mødt til næste år.

Kassererens beretning

Selskabets kasserer Niels-Ove Rolighed redegjorde for regnskabsomlægningen, som var forløbet planmæssigt. Det fremlagte regnskab, som lignede det forudgående, blev gennemgået. Der havde været lidt flere indtægter, men også lidt flere udgifter. En enkelt postering "gaver" blev fremhævet idet denne indbefattede beløbet for køb af kuglepenne med og uden logo. Hvoraf størstedelen af pengene forventes at komme igen ved salg. Da ingen havde yderligere kommentarer blev regnskabet godkendt.

Valg af bestyrelse

De opstillede bestyrelsesmedlemmer for genvalg; Niels-Ove Rolighed, Niels Resdahl-Jensen blev genvalgt.

Da tidligere formand, Andreas Trier Mørch ønskede påny at indtræde i bestyrelse, og da en plads var ledig blev han enstemmigt indvalgt.

Herefter fik bestyrelsen efter sin konstituering følgende sammensætning: Ny formand: Tune Laug. Næstformand: Andreas Trier Mørch. Redaktør: Flemming Berendt. Kasserer: Niels-Ove Rolighed. Niels Resdahl-Jensen og Sverre Hugo. Jylland: Kaj Kempel.

De opstillede revisorer; Henri Mæhle og Lars Scönberg-Hemme blev genvalgt.

Forslag og kontingent

Der var ingen indkomne forslag.

Da kontingentet har været uændret en del år ønskede bestyrelsen en forhøjelse på kr. 25,00 til kr. 225,00 pr. år, desuden indførelse af et rykkergebyr på kr. 10,00 til dækning af de forbundne ekstraudgifter ved rykkerbrev, porto m.m.

41 stemte FOR. 6 IMOD og 3 UNDLØD at stemme. Forslaget var vedtaget - gældende for 1995.

Indkomne breve

6 medlemmer fra Jyllandsområdet havde fremsendt en skriftlig protest mod at landsmøde & generalforsamling afholdes i København (se redegørelse vedr. generalforsamling). Bestyrelsen er enige om at generalforsamlingen SKAL afholdes centralt i landet.

Stereoskopbilleder er altid et tilløbsstykke ved loppemarkedet.

Niels-Ove Rolighed
Niels-Ove Rolighed
Kasserer

Heini Miehe
Heini Miehe
Revisor

Lars Schönberg-Hemme
Lars Schönberg-Hemme
Revisor

Regnskabet behørigt underskrevet.

MØDEREFERAT.

Marts-mødet.

Gunni Jørgensen, en af selskabets ivrige Voigtländer-samlere havde læsset bilen til bristepunktet, og de 48 fremmødte medlemmer fik her syn for sagen.

Med sit gemytlig glimt i øjet blev de mekaniske herligheder beskrevet detaljeret og grundigt. Den efterfølgende diasserie fuldendte det visuelle billede af det legendariske firmas produkter. Mange interessante og oplysende anekdoter fuldendte Gunni Jørgensens velforbredte indlæg. Objektiv har erhvervet eneretten til at publicere foredraget engang i 1995 efter yderligere bearbejdning.

Ole Schelde spurgte hvorfor D.F.S ikke har kunnet formidle fotografika fra FAG-FOTO.

Årsagen; vi forelagde vore betingelser, men blev aldrig indbudt til nærmere forhandlinger. Det er vort indtryk at man ønskede de mange effekter solgt på en gang.

Eventuelt

Redaktøren Flemming Berendt redegjorde for en udskydelse af temanummeret om J.P.A. til oktober 1994. Vi er nødt til at have kultur- og sponcerpenge i hus før vi trykker på knappen.

Formidlingsalg

Det store formidlingsalg kunne herefter begynde. Med Andreas Trier Mørch suppleret af Svenn Hugo var der straks gang i omsætningen. Købelysten var stor og priserne ganske gode. En del sjældne fly-kameraer og andre tekniske specialiteter fik ny ejer. Stemningen var god til gengæld var temperaturen for høj i det ellers store lokale. Efter et par timer var vi nået frem til sidste nummer og en omsætning på godt 18,000 kroner!

FORMIDLINGSSALG

Øbro Medborgerhus, lørdag d. 23 april 1994.

Bevarelse	Stand	Min. kr.
1. Baida Jubilette 4,5x6	B	120
2. Neo Fot	B	100
3. Zeiss Cocarrette, Novar 10,5	B	110
4. Gl. projektor mrk. Forpedo	A	300
5. Mikrokamera Sterling, bagklap mangler, BT	C	110
6. Agfa Standard, til rullefilm D6	B	100
7. VF kamera mrk. GKA Rollette	B	120
8. Minolta XE-5 u. optik, defekt	A	140
9. Lysmåler SIXON 2	A	300
10. Flash Meter, Bovens. Nyt	A	440
11. Flash Meter, Bovens. Nyt.	A	440
12. Robot Star, Xenar 2,8/38 og 3,8/75, mekanik ?	A	440
13. --"	A	440
14. --"	A	300
15. Shackmann Auto Camera Mk.3 m. styrekasse	B	120
16. --"	B	130
17. Old Delft 6x7 slides viewer	B	160
18. Hauck slukur for indbygning, nyt	A	150
19. Bolex B8 med Sun 1,9/15 +Yvar 38mm.	B	450
20. Robot Recorder 24, 3 stk u. optik, defekte	B/C	320
21. Stereomikrofon, Philips SBC 472, ny	A	170
22. Kindermann projektor for endeløs båndfilm	A	50
23. Bovens Camera Speed Check apparat	A	320
24. Olympus XA2 m. brugsanvisning	A	500
25. Firstflex 35, Auto Tokinon 2,8/45, tidlig SIR ca. 58	B/C	380
26. Goerz Anschutz 13/18, BT+ 3 dob. magasiner. Ca. 1896	B/C	500
27. Rolleicord Art Deco, Triotar	B	500
28. Minimum Palmas 9x12, Tessar 4,5/15cm.	B/C	800
29. Flykameraobjektiv E. Leitz Canada+ kassette	B/C	160
30. --"	B/C	160
31. Bäckström Helmer: Fotografiens historie I+II	A/B	250
32. Leitz Prado 150	C	100
33. Certo 9x12 med Eurynar 5,4/13,5	B	120
34. Zeiss Nettar 6x6 med Novar	B	100
35. Elco minikamera	C/D	320
36. Kodak bokskamera til 116 film	B	20
37. Leitz CHICO blitz i æske	B	80
38. Leitz filmtliskærer	B	150
39. Rodekasse med Leitz Prado-dele	B	100
40. Mahognikamera 18X24 m. 2 optik: Antiplanet +Tessar	B	600
41. Leitz Pradovit 250, 2,5/90+2,8/150 samt tilbehør	A	750
42. Minox projektor type 3001, 8x11+12x17mm, org. kuffert	A	100
43. Rodekasse	A	580
44. Nettel stereo 6x13 i træs. m. stereo cent. lukker	C	120
45. ICA Polyscop 45x107, Tessar 4,5/65, magasin+kassetter ?	C	1400
46. Glyphoscope stereo 45x107 uden matskive og kassette	B/C	400
47. KW patent etui k. 6, 5/9, mats. +3 kass. Rollet. kasset.	B/C	600
48. Minolta 110 Zoom i taske med brugsanvisning	A	500
49. Rolleiflex standard (344985) Tessar 3,5/75+libelle	B	800
50. Instamatic 500, Xenar 2,8/38	B	200
51. Rodekasse	A	130
52. Retina-Longar Xenon C 4/80. Til model II+IIIc	A	220
53. Retina universalsøger	B	150
54. Yashica 44 LM med lysmåler og taske	B	300
55. Retina Automatic med taske	B	110
56. Retinette IA	B	70
57. Agfa Solinette II	B	120
58. Album med 20 soldater-visitkortbilleder	B	100
59. Godtepose med 12 apparater mm.	C	200
60. Agfa Optima IA, lukker lidt træg	B	30
61. Agfa Karat, til Agfa-kassetter	B	40
62. Adox Polo, lysmåler def.	B	10
63. Zeiss Box-fengor 6x9, med taske	A	200
64. Eumig-Electric, dobb. 8 med taske	B/C	300
65. Cosmic Symbol, russisk 24/36 med taske	B	25
66. Bauer C-3, Super 8, defekt	C/D	5
67. Rayflex 6x6, italiensk fra 1946.	B/C	100
68. Ferrania Duplex, 2 format 6x9 boks, 1946	B	100
69. Zeiss Contina, optræksarm træg	B	100
70. Eumig UC35, kompakt med blitz	A/B	50
71. Daguerreotypi, dansk.	B	380
72. Teaterkikkerter, 2 stk.	B/C	110
73. Fotobog: Lars Møller: Da vi var børn	A	110
74. Jesper Hom: Joy of timing	A	50
75. Agfa Optima, 3stk.	A	60
76. "Folkeapparat" fra 50'erne, 9 stk.	B	130
77. Polaroid, 4 stk.	B	200
78. Rodekasse med 9 apparater	A	50
79. Bokskapparat, 8 forskellige	A	160
80. Rodekassene		50
81. --"		30
82. Banfice		10

MØDERÆKKEN: bemærk to ændrede møddatoer - 24/11 & 15/12.

15/9 - 20/10 - 29/10 - 24/11 - 15/12

Generalforsamling & Landsmøde
Den 22. april 1995.

REDEGØRELSE VEDR. LANDSMØDE & GENERALFORSAMLING.

Flemming Berendt

Desværre måtte dette års landsmøde & generalforsamling henlægges til hovedstadsområdet hvilket på ingen måde var tilsigtet, men skyldtes en række uheldige omstændigheder.

I oktober 1993 forelagde undertegnede museumsleder Sigfred Løvstad en ide om, at afholde landsmøde i Herning på Danmarks Fotomuseums 10 års jubilæum samtidig med Sigfred Løvstads afgang. Forslaget blev positivt modtaget, men S.L. var betænkelig vedr. omkostninger m.m.

Den billigste løsning, bl.a. overnatning på Hernings nye vandrerhjem, fælles togrejse samt bispisning sneg sig op på kr.700,00 pr. person hertil kom drikkevarer. Formanden blev underrettet, og vi blev enige om at det ikke var realistisk muligt at få tilstrækkelig tilslutning. Desuden var en foruddiskontering af begivenhederne ikke så heldig.

I februar 1994 kontaktede jeg Arne Jørgensen (Odense), som på Brandts Klædefabrik fik at vide, at LOPPEMARKEDSLOKALET var

omdannet til keramisk værksted. Jeg ringede museet op, men andre lokaler var udelukket. Derefter bad jeg Arne Jørgensen forsøge andre muligheder i byen. Han ringede tilbage efter en uges tid og meddelte at KONGRESHUSET var eneste mulighed (pris kr.2,500,- plus moms, samt hurtig tilmelding), andre lokaliteter var 4-5 km fra jernbanestationen.

Formanden blev igen orienteret, på dette tidspunkt var der mulighed for at vi fik fotografika fra FAG-FOTO, bl.a. kunne der blive tale om en del større effekter, som var vanskelige at transportere til Fyn. Med denne mulighed som baggrund besluttede bestyrelsen at henlægge mødet, undtagelsesvis til København. Denne orientering er blevet telefoneret ud til alle de medlemmer, som har kontaktet os. Bestyrelsen vil gerne hermed opfordre alle, som måtte have gode løsningsmodeller, billig centralt beliggende lokale og lign. til at kontakte bestyrelsen.

På gensyn til næste år!

Da dørene endelig blev åbnet klokken elleve blev bordene grundigt støvsuget.

NYT FRA BESTYRELSEN

Dansk Fotohistorisk Selskab har glædeligvis gennem årene fået en stadig voksende medlemsskare, hvilket samtidigt har øget omsætningen ved vore formidlingssalg betydeligt. Vort medlemsblad *Objektiv* har desuden kunnet nyde godt af sine annonceindtægter - resultatet har bl.a. været at omsætningen har nået grænsen for pligtig betaling af meromsætningsafgift.

Bestyrelsen har derfor besluttet at lade D.F.S. momsregistrere. På denne baggrund vil vi også fremover være rustet til at kunne klare f.eks. mere omfattende formidlingssalg. Loven påbyder indregning af moms på SALÆRET. Rent praktisk medfører dette, at hhv. sælger og købers afgift til salær stiger fra 10% til 12,5%.

Der vil til førstkommende formidlingssalg være udarbejdet trykte kvitteringer fra sælger til køber, da dette er påkrævet. Samtidig gøres opmærksom på at ordet FORMIDLINGSSALG erstattes med ANVISNINGSSALG.

Som det vil fremgå af generalforsamlingsreferatet har bestyrelsen ændret sin sammensætning.

Tune Laug er blevet formand, Andreas Trier Mørch næstformand, Niels-Ove Rolighed kasserer, Flemming Berendt redaktør. Den øvrige bestyrelse: Niels Resdahl Jensen, Kaj Kempel, og Svann Hugo.

Samtidig skal der lyde et stort TAK til Niels Resdahl Jensen for at have påtaget sig hvervet som formand i 8 år. Vi har specielt nydt godt af Niels' ekspertise på detameratekniske område i forbindelse med formidlingssalg, som han i øvrigt fremover har påtaget sig at varetage, samt ved artikler i *Objektiv*.

Den ny formands interesse er foto- og billedhistorie. Det er Tune Laug's ønske og primære mål at få samarbejdsprocessen i bestyrelsen til at fungere bedst muligt!

EKSKURSION TIL HELSINGE

Onsdag den 26. oktober kl. 19:00.

Registrering og fotografering af J.P.A. kameraer fra Danmarks Tekniske Museum, Det Danske Filmmuseum og private foregik på Sjælland. F. Berendt, S. Løvstad og N.R. Jensen er her forevigtet med klenodierne foran sig. Foto: G.B. 1994.

I anledning af Jens Poul Andersens "Nellerødmanden" 150 årsdag samt udgivelsen af tema-nummeret "J.P.A. 1844-1935" indbyder Helsingelokalhistoriske arkiv og Dansk Fotohistorisk Selskab samt Uge-Posten i Helsinge til en uformel mindeaften over dansk kameraindustri førstemand. Tilmelding kan ske til Flemming Berendt telefon 42 19 22 99 i uge 42. Mødested: Helsingelokalhistoriske arkiv Skolegade 43 (48 79 79 00).

Nye medlemmer:

Kresten Skjærlund Engdalsvej 78.C. 8220 Brabrand.	Hans Berg Hegnsvej 60 2850 Nærum.
Henrik Laurup Wilkensvej 26.B.4.th. 2000 København F.	Joakim Eskildsen Pilens Kvarter 4 Osted. 4000 Roskilde.
Svante Warfing Coldinuvägen 6 S - 371 42 Karlskrona Sverige.	

Johs. Frederiksen
Prinsessegade 93.2.tv.
1422 København K.

Ulla Christiansen
Tegstrupvej 30
2100 København

Ivar R. Nordrum
Nåkkvesvej 3
0670 Oslo.

Niels J.R. Hansen
Toldervej 9A
Havnsø
4591 Føllenslev.

Hans Verner Neumann
Østerparken 24
2630 Tåstrup.

Gerhard Ryding
Pedersborgvej 14
2635 Ishøj.

Poul Elmer Hansen
Vesterbro 185
3500 Værløse.

Jens Anthonen
Artillerivej 63/B.P.69.
2300 København S.

Vendsyssels historiske museum
Museumsgade 2
9800 Hjørring.

Ole Simonsen
Pilkemosevej 8
7330 Brande.

Niels Hansen
Vinkløvstien 6 15/4
2720 Vanløse.

René Lindhardt Larsen
Tagensvej 47. 2.lejl.14.
2200 København N.

Velkommen!

Det er altid interessant at se andre medlemmers klenodier - derfor denne opfordring!

RING eller SKRIV til KAJ KEMPEL, hvis du ønsker at fremvise fotografika - også DU kan have fornøjelse af at se ANDRES ting. Vær med til at gøre JYLLANDSMØDET den 29. oktober til en oplevelse!

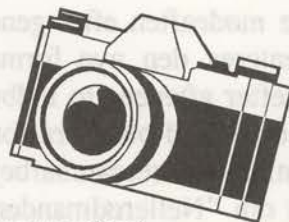
Jyllandsmøde Lørdag 29.10.94.

Anvisningssalg Det store jyske loppemarked

Ranbøldal Kro

Dalkildevej 12
7183 Ranbøldal
Tlf 7588 3309

9.30 Vi mødes på Ranbøldal Kro og stiller op til loppemarked.

10.00 Kaj Kempel byder velkommen.
Eftersyn og loppemarked.

Udstilling fra din samling - alle bedes tage et par perler med!
HUSK DET NU HUSK DET NU HUSK DET NU HUSK DET NU HUSK

12.00 Middag:
Kalvesteg stegt som vildt
Is med frugter
Kaffe/te med kringle (i pausen v. anvisningssalg)
Pris: 117,- plus drikkevarer.

13.00 Sigfred Løvstad viser og fortæller om fotografika fra Danmarks
Fotomuseum.
Den nye leder af fotomuseet, Bjarne Meldgaard, fortæller om sig selv
og hvad, der vil ske på museet i fremtiden.

14.15 Anvisningssalget starter.
I pausen kaffe/te og kringle.

17.00 Almindelig oprydning.

Tilmelding:
Kaj Kempel, Overager 10, 7120 Vejle Øst
7581 4511

eller

Niels-Ove Rolighed, Terpetvej 585, 9830 Taars
9896 1541

SENEST 22. OKTOBER.

VEL MØDT

KAJ KEMPEL

Møderækken

15/9 - 20/10 - 24/11 - 15/12 |

Torsdag den 15. september.

På den første mødeaften efter generalforsamlingen præsenteres den nye formand TUNE LAUG, hvorefter aftenens to indbudte gæster vil fremvise et "billed-pust" fra fortiden.

Under det omfattende researcharbejde med temanummeret om "Nellerødmanden" viste det sig, at i slutningen af 1890'erne havde J.P.A. haft en medarbejder, Marius Laurits Christiansen, på sit værksted. Det lykkedes at spore hans søn, Eigil Christiansen, som var i besiddelse af en fremragende samling dias, optaget af hans far - hvoraf mange håndkolorerede. Samtidigt præsenteres Peter Elfelt's panoramabillede af Kultorvet 1897 - optaget med J.P.A.'s panoramakamera. Medlemmerne opfordres til at medtage sommerens erhvervede kle-nodier. Der afsluttes med et mindre SKROT-SALG.

Loppemarked

Lørdag den 1. oktober.

Efterårets store loppemarked afholdes i Østerbro Medborgerhus, Århusgade 103, det sædvanlige mødested.

Kl. 13:00. Medlemmerne får adgang til at opstille loppevarer.

Kl. 14:00. Døren åbnes for ALLE!

Kl. 16:30. Afsluttes med OPRYDNING som IKKE er forbeholdt

medlemmer af BESTYRELSEN!

Torsdag den 20. oktober.

Ole Mortensen har til aftenens møde medtaget dele af sin AGFA samling. Ole vil fortælle hvorfor og hvordan man hygger sig med sine fotografiapparater.

Har man specielle AGFA ting at vise frem, er dette aftenen, hvor det kan ske!

Har man SKROT til salg er man velkommen.

Torsdag den 24. november. ●
(OBS: ændret mødetato).

Cand. mag. Arne S. Andersen og forskningsbibliotekar, cand. scient. Henrik Dupont fra Det Kongelige Biblioteks Kort- og Billedafdeling vil fortælle om Sylvest Jensens A/S arkiv. Der vil blive fremlagt luftfotografier samt andet dokumentarisk materiale fra denne, en af verdens største samlinger. Der afsluttes med et mindre parti "SKROT".

Torsdag den 15. december. ●
(OBS: ændret mødedato).

Årets julemøde begynder klokken 19:00. Anvisningseffekterne skal være mærket med nummer og opstilles på bordene. Kl. 19:30 begynder anvisningssalget efter de nye foreskrifter. Anvisningslederen Andreas Trier Mørch vil svinge hammer og stemme for at indhente højeste bud. I pausen serveres kaffe, te og julebag på selskabets regning. Bemærk den ÆN-DREDE DATO!

SPALTELUKKEREN

Registranten Erik Fersling kan den 26. september fejre sin 70 års dag. Vi er mange i selskabet, som nærer dyb respekt for det store arbejde Erik udfører i forbindelse med registreringen af danske stereoskopfotografer. For nylig lykkedes det at spore en aldeles "ny" fotograf Marius Christiansen, en ven af J.P.A., som præsenteres ved vor første mødeaften. TIL LYKKE med dagen!

Rettelse: Objektiv nr. 64 s. 20. Under billedet er angivet som fotograf: Frederik Riise ca. 1860, i så fald skulle F. Riise være tre år gammel, da han optog billedet. Vi må foreløbig angive fotograf: ukendt.

Det er lykkedes Flemming Berendt at spore og erhverve tre hidtil ukendte daguerreotypier til Danmarks Fotomuseum "aftaget" af marinemaleren Anton Melbye i 1848.

Herning Folkeblads 125 års jubilæum den 2. juli blev bl.a. fejret ved udgivelse af en A5 pjece, hvor museumsleder Sigfred Løvstad fortæller om museet samt pressefotografens værktøj gennem tiderne.

Uge-Avisen i Helsingør har i 1994 haft en løbende serie artikler om J.P. Andersen, "Nellerødmandens" mange pudsige og interessante gøremål i det nordsjællandske område. Materialet er indsamlet af Flemming Berendt i forbindelse med temanummeret om J.P.A.

Fotomekanisk Museum på Sejerø er foreløbig LUKKET på grund af sygdom.

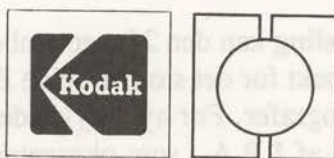
2,6 millioner kroner for et fotografi af Man Ray solgt i New York. Fotografiet hedder "Noiere et Blanche" og måler 20x25 cm. Portrættet er af Kiki of Montparnasse, som holder en afrikansk maske. Preus Fotomuseum har seks af Man Ray's fotografier - deriblandt et selvportræt fra 1924.

Stor amerikansk samling skal være grundstammen i Yokohama by's planer om et fotohistorisk museum. Storsamlere Jack Naylor i Boston har godkendt et tilbud på ca. 2 millioner dollars for sin samling. Han begyndte at samle fotografika i 1950. Samlingen omfatter i dag ca. 30.000 effekter. Samlingen beskrevet i Objektiv nr. 32/1985, hvor Ole Schelde besøgte Jack Naylor.

Fabriksvej 7 DK-6270 Tønder
Telefon 74 72 32 11

NJAL FOTO
NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. 31 54 55 90

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

KAMERASPECIALISTEN

v/ Ib Holsted Larsen

Frederikssundsvej 138 - 2700 Brønshøj - 31 60 63 17

Giro 5 52 64 37

GOECKER
PROF-SERVICE
31 10 06 66
SOLBJERGVEJ 3 - 2000 FREDERIKSBERG

Polaroid
VISION

Et moderne og spændende instant kamera. Automatisk billedopbevaring i magasin bag på kameraet !

Polaroid a.s.

Blokken 75, 3460 Birkerød, Tlf. 42817500

COLOR FOTO

Color Foto Frederiksberg

Godthåbsvej 32

31 10 82 13

Color Foto Lyngby

Hovedgaden 47

42 88 36 76

Color Foto Espergårde

Espergårde Centret

42 23 23 77

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBRUGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17

FOTO-SLARAFFENLAND
Platan Foto

VESTERBROGADE 179

Telefon 31 21 44 76 - Telefax 31 31 14 16

Åbent: ma.-to. 9-17.30, fr. 9-19, lø. 9-13

50% RABAT PÅ FOTOARBEJDE - POSTORDRE

Christianshavns

FOTO

artikler TORVEGADE 55

Telefon: 31 57 78 71.

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

FILM fremkaldes
og kopieres

ALT I TRYKSAGER

Idé/layout - sats - repro.

Tryk af: 4-farve brochurer, hæfter, brevpaper, labels, visitkort, kuverter, blanketter, plakater
Lyntryk med kap. på 100.000 kopier/timen

Eget bogbinderi.

TOBEMO OFFSET A/S

Vesterbrogade 95A, 1620 Kbh. V, Tlf. 31 22 00 15

- Redaktion:** Objektiv udsendes i april, september og december.
Gamle numre kan købes.
Henvendelse: **Flemming Berendt.**
- Økonomi:** Kontingent: 225,-. Medlemsperiode: 1. januar til 31. december.
Girokort udsendes sammen med december-nummer af Objektiv. Kontingentet skal være betalt senest **1. februar**. DFS's gironummer: 1 50 64 47.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Adresseændring:** Ca. hvert andet år udsendes en opdateret medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Anvisningssalg:** Tilmelding af fotografika senest 1. marts, 10. august og 1. november.
Medlemsskab af DFS er obligatorisk for at kunne deltage i køb og salg.
Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS. Skriftligt bud fremsendes til lederen af anvisningssalget.
Anvisningssalg afholdes på generalforsamlingen i april og på decembermødet.
Derudover loppemarked i april og september.
Henvendelse: **Niels Resdahl Jensen.**
- Møder:** 3. torsdag i måneden kl. 19.30 i sæsonen i:
Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103, København Ø.
31 38 12 94.
- Bestyrelse:**
Formand	Næstformand
Tune Laug	Andreas Trier Mørch
Vanløse Allé 80	Sortedams Doss. 95A
2720 Vanløse	2100 København Ø
38 79 07 15	35 26 00 21
Redaktør	Kasserer
Flemming Berendt	Niels-Ove Rolighed
Postbox 49	Terpetvej 585
Teglgårdsvej 308	9830 Taars
3050 Humlebæk	98 96 15 41
42 19 22 99	
Niels Resdahl Jensen	Svenn Hugo
Rygårds Allé 33A	Poulsvej 1
2900 Hellerup	4040 Jyllinge
31 62 09 62	46 73 27 44
Kaj Kempel	
Overager 10	
7120 Vejle Øst	
75 81 45 11	

Møderækken

15/9 - 20/10 - 29/10 - 24/11 - 15/12

Æresmedlemmer: Flemming Anholm
Sigfred Løvstad

Udgivet med støtte af Kulturministeriets bevilling til de almen kulturelle tidsskrifter.

ISBN 0107-6329 Denmark.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab. No part of this publication may be reproduced in any form without prior permission in writing from the Copyright holder. Copyright D.F.S. All rights reserved under international Copyright Convention.

Tryk: Tobemo Print, Vesterbrogade 95A, 1620 København V.

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 33 12 62 52.